A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

1978. április 19–20-i ülésének dokumentumai

KOSSUTH

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága 1978. április 19—20-i ülésének dokumentumai

Kádár János előadói beszéde

A Központi Bizottság határozata a XI. kongresszus óta végzett munkáról és a párt feladatairól

Kossuth Könyvkiadó/1978

ISBN 063 09 1233 3

Kádár János előadói beszéde*

A Központi Bizottság ezen az ülésén tesz eleget a kongresszuson vállalt kötelezettségének. Emlékeztetem az elvtársakat: a kongresszuson a Központi Bizottság bejelentése úgy hangzott, hogy körülbelül a félidőben át kell tekinteni a kongresszus határozatainak a végrehajtását. A kongresszus óta éppen három esztendő telt el, s a következő kongresszusig még két év van hátra. Úgy vélem azonban, hogy a félidős határidőt tulajdonképpen betartottuk, hiszen a mai tárgyalás előkészítése mintegy nyolc hónapja intenzíven folyik.

A Központi Bizottság végrehajtó szervei olyan előkészítési módot választottak, hogy a Központi Bizottság e nagy kérdés tárgyalásánál se az óhajokból, szubjektív elképzelésekből, hanem a társadalmi valóságból, a tényekből indulhasson ki. Ezért mindenféle előzetes központi következtetések és instrukciók nélkül hívták fel a párt középfokú szerveit – a budapesti pártbizottságot és a megyei pártbizottságokat –, hogy értékeljék a kongresszusi határozatok végrehajtásának helyzetét, mégpedig az általános fő kérdések tekintetében és saját területük elemzése alapján egyaránt. Ezt az értékelést a párt középfokú szervei nagyon behatóan és felelősen elvégezték.

Az előkészítés ennél még szélesebb körű volt. Hiszen gyakorlatilag már az alapszervezetek ez évi beszámoló

* *Gyorsírói jegyzőkönyv alapján készült szöveg.*

taggyűlései is ezt a célt szolgálták: nemcsak a saját munkájuk mérlegét készítették el, hanem ezúttal egy kicsit átfogóbban értelmezték feladataikat. Ezenkívül a Politikai Bizottság felkérte a Központi Ellenőrző Bizottságot, a Szakszervezetek Országos Tanácsát és a Minisztertanácsot, hogy e kérdés tekintetében a maguk mérlegét is készítsék el és tapasztalataikat bocsássák a Központi Bizottság rendelkezésére. A Politikai Bizottság tehát előzetes állásfoglalás nélkül kért véleményt, s ezeket összegyűjtve és figyelembe véve készítette el jelentését a Központi Bizottság számára.

Napirendi pontunk címe: „Jelentés a kongresszus óta végzett munkáról és a párt előtt álló feladatokról". A Politikai Bizottság nevében jelenthetem a tisztelt Központi Bizottságnak, hogy a XI. kongresszus határozatának végrehajtása az élet minden fő területén eredményesen folyik. Szeretném megjegyezni, hogy a végrehajtás a kongresszus időpontjában előre nem látott, azóta keletkezett objektív nehézségek és részben szubjektív okok miatt helyenként egyenetlen. Megismétlem azonban: a mérlegből levonható legfontosabb következtetés, az általános tapasztalat az, hogy a XI. kongresszus határozatainak végrehajtása az élet minden fő területén eredményesen folyik. A Politikai Bizottság ezért azt javasolja a Központi Bizottságnak, hogy ezt mondja ki és tegye köztudottá mind a párttagság, mind az ország közvéleménye előtt.

Amikor a fő területekről beszélünk, a Politikai Bizottság nemcsak azokra a kérdésekre gondol, amelyeket a határozati javaslat megnevez és tárgyal, hanem olyan területekre is, amelyek nem szerepelnek az előterjesztésben. Az írásos anyagban a társadalmi élet, a párt- és az állami munka, a tömegek tevékenységének nagyon fontos területei nem kaptak helyet, vagy bizonyos okok miatt, amelyekre még majd visszatérek, nem tárgyaljuk őket részletesen. Mindent egybevetve, mégis szeretném hangsúlyozni, hogy a munka eredményeként minden területen előrehaladás történt.

A munkásosztály hatalma, népi demokratikus rendszerünk erősödött, a nép szocialista összefogása és tömörülése fejlődött. A XI. kongresszus eszmei, politikai hatásaként a belpolitikai helyzetben érezhetően jelentős, pozitív változás ment végbe. A kongresszuson meghirdetett program megvalósítására irányuló munka eredményeként államunk, a Magyar Népköztársaság és gazdaságunk alapjai tovább szilárdultak. A kultúra összes fő területén – ideértve a tudományos munkát, a közoktatást, a közművelődést, a művészeteket, az irodalmat – fejlődés érzékelhető.

Teljes felelősséggel állapíthatjuk meg, hogy minden területen előrehaladtunk. Megjegyzem, hogy a határozattervezet nem tartalmazza a gazdasági fejlődés tételes statisztikai számait, mivel azok közismertek, a kulturális területen pedig – annak természete és jellege miatt –, gyakran nem is lehet statisztikai számadatokkal kimutatni a fejlődést. Eredményes munka folyt honvédelmünk fejlesztésében, a Belügyminisztérium nagyon szerteágazó és bonyolult tevékenységi területén és a Munkásőrségnél. Nagy eredményeket ért el a szocialista brigádmozgalom. Ezeknek az eredményeknek szemléletes példája a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának tiszteletére kibontakozott munkaverseny. Jó munka folyt a párt ifjúsági szervezetében, a tömegszervezetekben és tömegmozgalmakban. Vagyis minden fő területen jelentős, elfogadható eredmények születtek.

A rend kedvéért egy más természetű kérdést is meg szeretnék említeni. A Központi Bizottság végrehajtó szervei, elsősorban a Politikai Bizottság a megfelelő időben, tehát már mai tárgyalásunk előkészítésének a kezdeti szakaszában fontolóra vette, hogy milyen formában történjék a számvetés. A testvérpártok a szocialista országokban különböző gyakorlatot folytatnak. Van, ahol ebből a célból pártértekezletet hívtak össze, és van olyan testvérpárt is, amely a Központi Bizottság ülésén vonta meg a mérlegét. A Politikai Bizottság – abból kiindulva,

hogy egy nagy létszámú pártértekezlet más természetű vitát tesz lehetővé, mint amire esetleg szükség adódhat – arra gondolt: mi ezt a munkát a Központi Bizottság ülésének keretében végezzük el. Ez természetesen csak az eljárás szempontjából magyarázza döntésünket.

A másik, ennél is fontosabb meggondolásunkra a vizsgálat feltételezhető eredménye késztetett. Az, hogy a kongresszus által meghatározott fő irányon – ideértve a bel- és a külpolitikát, a gazdaság- és a szociálpolitikát, a kulturális politikát és más kérdéseket – nincs szükség gyökeres vagy lényeges változtatásra. Mivel felfogásunk szerint a pártértekezlet magasabb pártfórum, mint a Központi Bizottság ülése, márpedig ebben az esetben nem volt indokoltsága a magasabb pártfórum döntésének, a Politikai Bizottság már a munka kezdetén úgy határozott, hogy nem javasolja pártértekezlet összehívását, hanem megfelelőnek, és bizonyos tekintetben célszerűbbnek tartja, ha a mérlegkészítés a Központi Bizottság ülésén történik meg.

A Politikai Bizottság elkészítette a határozati javaslatot és megküldte a Központi Bizottság tisztelt tagjainak. A mai ülésnek az a fő feladata, hogy vitassa meg ezt az írásos határozati javaslatot. Úgy tervezzük, hogy az elfogadott határozat legyen egyben a nyilvános állásfoglalás is. A határozati javaslat magában foglalja azokat a kérdéseket, amelyeket a Központi Bizottság mondanivalójaként célszerűnek tartunk nyilvánosságra hozni. Ezért azt javasoljuk, hogy a Központi Bizottság üléséről ezúttal csak rövid ténykommüniké jelenjék meg. A Központi Bizottság határozatának teljes terjedelmében való közzétételével adjunk tájékoztatást az ülésről.

Az írásos javaslattal kapcsolatban szeretném megjegyezni, hogy – amint ezt az elvtársak az anyag olvasása, tanulmányozása során nyilván maguk is érzékelték –, ez az okmány nem szól mindenről. Ahogyan már említettem, az előterjesztés nem tárgyalja a pártmunka, a közélet sok fontos kérdését. Ennél a munkánál az vezetett bennünket, hogy nem tartunk célszerűnek egy má-

sodik, pótlólagos kongresszusi állásfoglalást. A Központi Bizottság határozatának az a célja, hogy vonja meg az eddigi munka mérlegét, s főleg azokra a feladatokra hívja fel a figyelmet, amelyeknek a megoldásához a leghatékonyabb erőfeszítések szükségesek azért, hogy a XI. kongresszus határozatait a következő kongresszusig megfelelően végrehajthassuk. Ez az indokolása annak, hogy a témákban bizonyos szelekció érvényesül.

Az elvtársak nyilván észrevették a határozati javaslat egyik fontos vonását: bár az általános mérleg a valóságos helyzetnek megfelelően pozitív, ez az okmány jelentős részben problémákkal foglalkozik. Ezenkívül, ha röviden is, de meglehetősen komoly formában, önkritika is van benne, amikor a Központi Bizottság a saját tevékenységéről mérleget készítve kimondja, hogy a munkája az eredményekben is és a hiányosságokban is tükröződik. Azt hiszem, ez az önkritikus hangvétel célszerű és helyes.

A határozati javaslatról szólva annak még egy elemét szeretném megemlíteni: olyan, az egész társadalmat foglalkoztató, nagyon fontos kérdések is szerepelnek benne, amelyekben a Központi Bizottság eddig nem határozott. Ilyen például az árrendszer távlati fejlesztése. Erről majd a későbbiekben még szólni kívánok. A Politikai Bizottság azért javasolja, hogy ez is szerepeljen a határozatban, mert anélkül, hogy ezt a témát érintené, mai ülésünk nem tárgyalhatná felelősen a XI. kongresszus óta végzett munkát és az előttünk álló feladatokat. Ha pedig a Központi Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez igen fontos kérdés és a jövőben foglalkozni kíván vele, akkor a párt nyílt politikája megköveteli, hogy a nyilvános állásfoglalásban se hallgassunk róla, és legalább nevezzük meg, mint gazdasági, társadalmi életünk egyik jelentős problémáját.

A határozati javaslat végső kicsengése persze bizakodó hangvételű. Ezt szintén szükségesnek és megalapozottnak tartjuk. A határozattervezet joggal mond-

hatja ki, hogy rendelkezünk azokkal a feltételekkel, illetve a hátralevő időszakban, menet közben megteremthetők azok a feltételek, amelyek a XI. kongresszus határozatainak sikeres végrehajtásához szükségesek. Enynyit az okmányról.

A Központi Bizottság tagjai a határozati javaslat mellékleteként kaptak egy összesítést, amely a budapesti pártbizottság és a megyei pártbizottságok észrevételeinek hű tükre. Vannak benne méltató megállapítások a párt általános tevékenységéről, a Központi Bizottság és a központi szervek munkájáról, és – persze elvtársias módon felvetve –, munkánk nagyon sok hiányosságára is található benne utalás. Úgy tartottuk igazságosnak és becsületesnek, hogy a legjobb szándékkal, hűen tájékoztassuk a Központi Bizottságot: hogyan vélekednek a párt fontos vezető szervei a kongresszusi határozatok végrehajtásáról, a végrehajtás menetéről.

Bár ez az összesítés elsősorban a Központi Bizottság tájékoztatására szolgál, a Központi Bizottság minden osztályának kötelessége, hogy a benne és az alapanyagokban szereplő legfontosabb kérdéseket áttanulmányozza, a felvetett problémákat regisztrálja, a velük kapcsolatos tennivalókat számon tartsa, s vagy a központi, vagy a területi szervek munkája révén megfelelően megoldja. Ez az elgondolásunk a mellékletben összegyűjtött kérdéscsoportokkal kapcsolatban.

Végül arról szólnék néhány szót, hogy mi a célja az előadói bevezetőnek. Az írásos javaslatban azt ajánljuk, hogy a Központi Bizottság a határozatában ne vegye sorra a kongresszus összes kérdését, mert ez most nem segítené kellően a munkát. Amikor a Politikai Bizottságban konzultálva, egyeztettük az előadói beszéd tematikáját, abban maradtunk, hogy itt, az ülésen nem ismertetem tételesen a határozati javaslatot, hiszen az mindenkinek a kezében van. Tekintsék ezt az okmányt a tárgyalás alapjának. Engedjék meg, hogy én a benne érintett kérdések közül témacsoportonként csak néhány-

nyal foglalkozzak, éspedig inkább érvelésként, indokolásként, esetleg kiegészítésként. Előre elnézést kérek tehát, hogy nem érintem az összes témát.

A FŐ KÖVETKEZTETÉSEK

Először a benyújtott határozati javaslat fő következtetéseivel szeretnék röviden foglalkozni, mert valójában ezek az okmány legfontosabb megállapításai. Ezeket figyelemfelkeltés céljából ismétlem meg.

– Az első fő következtetés az, hogy a XI. kongresszus határozatai, a kongresszus által elfogadott programnyilatkozat kiállták a gyakorlat próbáját, helyesnek bizonyultak.

– Másodszor: annak idején a hazai közvélemény, párttagságunk, munkásosztályunk, népünk mellett a nemzetközi közvélemény is – elsősorban a testvérpártokra gondolok – jól fogadta a kongresszus határozatait, amikor azok nyilvánosságra kerültek. Ugyanígy a párt programnyilatkozatát is. Ezt azért említem meg, mert nem csekély dologról van szó. Hogy a hazai közvélemény hogyan és miképpen fogadta a XI. kongresszus dokumentumait, az az írásos állásfoglalásból is kiviláglik. Célszerűnek tartjuk, hogy a Központi Bizottság most térjen vissza rá, és nyilvánosan is méltassa a tömegszervezeteknek, a tömegmozgalmaknak, társadalmunk legkülönbözőbb tényezőinek a kongresszus határozataival kapcsolatos állásfoglalását.

Ami a nemzetközi fogadtatást illeti, az elvtársak bizonyosan emlékeznek rá: a szocialista országokból igen magas szintű küldöttségek vettek részt és foglaltak állást a XI. kongresszuson. Utólag nemegyszer, nagyon komoly formában kifejezésre jutott – és ez számunkra nem közömbös ,– hogy XI. kongresszusunkat – elsősorban a Szovjetunió Kommunista Pártja részéről – igazi

marxista-leninista párt kongresszusaként méltatták. Magát a határozatot és a programnyilatkozatot is nagyra értékelték. A mi gondolkodásunknak, azt hiszem, az felel meg, hogy tudjuk: nem egyedül a Magyar Szocialista Munkáspárt a marxista-leninista bölcsek kövének letéteményese. Meggyőződésünk és szándékunk szerint valódi marxista-leninista irányvonal érvényesítésére törekszünk, és ennek bizonnyal az is próbája, hogy politikánkról mi a testvérpártoknak a véleménye. A testvérpártok véleménye pedig önbizalmat ad számunkra és megerősít bennünket.

— Harmadik következtetésünk: a kongresszust követően a Központi Bizottság és annak végrehajtó szervei, a kormány és a társadalmi szervek sorra napirendre tűzték azokat a fontos kongresszusi témákat, amelyekben további, konkrét döntések voltak szükségesek. A tapasztalatok alapján megállapítható, hogy ezek a döntések helyesek voltak, elősegítették, hogy a kongresszus határozatai a gyakorlatban megvalósuljanak.

– Most már a kongresszus útmutatásaira, valamint az ezeket konkretizáló központi bizottsági határozatokra is gondolva, a negyedik fő következtetés: nagy megelégedéssel és örömmel állapíthatjuk meg, hogy párttagságunk, népünk nemcsak jól fogadta a kongresszus állásfoglalásait és az azokat kiegészítő határozatokat, döntéseket, hanem cselekvően támogatta is a megvalósításukat. Ennek eredményeként erősödött az ország, növekedett pártunk és hazánk nemzetközi tekintélye.

A Magyar Szocialista Munkáspárt nemzetközi megbecsülése nőtt azoknak a körében, akiknek a véleménye életbevágó fontosságú számunkra. Az utóbbi három esztendőben 65 testvérpárttal folytattunk megbeszéléseket. Úgy vélem, ezt most nem szükséges részletezni. A párt józan, elvi, ugyanakkor gyakorlatias, reális és rugalmas politikai vonalvezetése elismerést élvez, ami a XI. kongresszus óta tovább fokozódott. Hasonló tényeket tapasztalhatunk tömegszervezeteink és tömegmozgalmaink

nemzetközi kapcsolataiban is. Ezeknek nemzetközi megbecsülése a XI. kongresszus szellemében végzett munkájuk révén ugyancsak növekedett.

Most ülésezik Prágában a Szakszervezeti Világszövetség kongresszusa. Komoly formában felvetődött, hogy a világszövetség egyik vezető posztjára magyar jelöltet kívánnak állítani. Azt hiszem, nem kell bővebben magyarázni, ez milyen elismerést jelent számunkra.

Az elvtársak arról is tudnak, hogy a Demokratikus Ifjúsági Világszövetségben is történtek bizonyos változások a vezető tisztségekben. Ott a Chilei Kommunista Ifjúsági Szövetség képviselőjét választották meg elnöknek, főtitkárnak pedig a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetségtől kértek jelöltet. Még folytathatnám a példákat. Talán azzal fejezhetném be, hogy a békemozgalomban, amely jelenleg óriási fontosságú a világban, és a legkülönbözőbb területeken folyó tevékenysége nyilván fokozódni fog, a magyar képviselők munkáját mindenütt jónak értékelik. Ez mondható el a magyar egyházak képviselőinek nemzetközi tevékenységéről is: a prominens magyar egyházi személyiségek is igen pozitívan lépnek fel a nagy társadalmi, nemzetközi mozgalmak keretében. Ez örvendetes. Valamiképpen ez is összefüggésben van a párt politikájával és mindennapi gyakorlati munkájával.

Azt hiszem felesleges részletezni, hogy a kongresszus óta eltelt években a Magyar Népköztársaságnak mint államnak a nemzetközi reputációja is növekedett. Ez szintén a kongresszus irányvonalának, a mi elvileg szilárd, ugyanakkor realista, hajlékony, rugalmas politikai vonalvezetésünknek köszönhető. Ezt nem kívánom külön is illusztrálni.

– További, szintén rendkívül fontos fő következtetés az, hogy a XI. kongresszus határozatai és a programnyilatkozat, valamint a párt-, az állami, a társadalmi szervezetek által hozott kiegészítő döntések és intézkedések teljes mértékben, változatlanul érvényesek. A feladat ezeknek a további, eredményes végrehajtása. Erre nyo-

matékosan és megfelelő formában, külön is fel kell majd hívni az egész párttagság figyelmét. Valakinek talán csalódást okoz, hogy most, a mérlegkészítésnél semmi szenzáció sincsen a megállapításokban. Úgy gondolom, a valóságban népünknek, szocialista szövetségeseinknek, partnereinknek éppen az a természetes és kellemes hír, hogy nincs semmi különleges szenzáció. A hazai és a nemzetközi tevékenységben, a párt munkamódszereiben semmiféle irányváltoztatásról, meg ehhez hasonlóról sincsen szó.

A kongresszus határozataira azért kell utalnunk, mert azok a dolog természete szerint rendkívüli horderejűek, s nem pusztán napi érvényűek. A kongresszusi határozatokban egész sor olyan feladat is van, amelyek csak hosszú idő céltudatos munkájával oldhatók meg. Még inkább érvényes ez a párt programnyilatkozatára.

Talán nem árt röviden visszautalni és hivatkozni a kongresszus néhány alapvető megállapítására. Például arra, hogy pártunk marxista–leninista párt, a magyar munkásosztály élcsapata, fejlődésének abban a szakaszában van, amikor – természetesen egy történelmi időszak alatt – a dolgozó nép élcsapatává válik. Államunk munkáshatalom, a proletariátus diktatúrájának, a népi demokratikus rendszernek az állama, amely fejlődése során fokozatosan össznépi állammá alakul át. Ezek a fontos megállapítások továbbra is érvényesek.

A pártkongresszus határozata, még inkább a programnyilatkozat rendkívül fontos és időszerű megállapításokat tartalmaz a tulajdon- és a termelési viszonyok helyzetéről, fejlődésének távlatairól. Ezek a megállapítások ma is változatlanul érvényesek, úgy, ahogyan azokat a kongresszus és a párt programnyilatkozata kimondta.

Az ülés előtt volt szerencsém találkozni és szót váltani olyan elvtársakkal, akik már olvasták a határozati javaslatot. Volt, aki észrevételt tett: miért nem tér vissza a határozattervezet olyan fontos kongresszusi megállapításokra, mint a tulajdon- és termelési viszonyok fejlődése. Valóban nem tér vissza rájuk, és egy-két szóval

szeretném megindokolni, hogy miért nem. A programnyilatkozat teljesen világosan és kategorikusan fogalmaz, és évtizedes távlatról beszél. Olyan területen, mint a tulajdonviszonyok és a termelési viszonyok fejlődése, két év vagy két és fél év tapasztalatai alapján nem várható lényeges változás. Ezért nem indokolt már most visszatérni rá. Bizonyos intézkedéseket, amelyek a távlati fejlődés szempontjából szükségszerűek voltak és amelyek a kongresszus határozatában gyökereznek, természetesen már meghoztunk és végrehajtottunk. Így például utalok az állami kézben levő földtulajdon, a termelőszövetkezeti tulajdonban levő területek további szétaprózódásának a megakadályozására.

A kongresszus határozataiban természetesen a fejlett szocialista társadalom építésének minden fő kérdése szerepelt. Ezek a határozatok változatlanul érvényesek. A kongresszus állást foglalt az ötödik ötéves terv irányelveiről is. Ez az állásfoglalás feladataink nagyon fontos meghatározása, valójában azoknak a tennivalóknak a foglalata, amelyeket a fejlett szocialista társadalom építésében ebben az öt évben el kell végeznünk. Az irányelveket bizonyos mértékben módosítanunk kellett, ezt nyilvánosan is szükségesnek tartjuk felidézni, amikor megállapítjuk, hogy az ötödik ötéves terv idejében elkészült, törvényerőre emelkedett, végrehajtása megkezdődött és eredményesen folyik. Változatlan feladatunk, hogy az ötödik ötéves tervet sikeresen és eredményesen hajtsuk végre.

– Végül: a XI. kongresszus határozatai kiállták az élet próbáját, a végrehajtás menetében is megfelelő, marxista–leninista döntéseknek bizonyultak, nem kell tehát változtatni rajtuk. S ha ez így van, ebből adódik a további következtetés: feltétlenül és törvényszerűen előtérbe kerülnek a végrehajtás kérdései. Ha pedig a végrehajtás kérdései előtérbe kerülnek, ezzel szorosan összefügg a tömegek munkája, a káderek tevékenysége, a káderkérdések megoldása.

Ezek a határozati javaslat fő következtetései. Cselek-

vésünk fő vonala változatlanul az, hogy a tömegek, a párttagok, a káderek munkájával is biztosítsuk a kongresszus határozatainak jobb végrehajtását.

KÜLPOLITIKAI KÉRDÉSEK

Ezek után szeretnék rátérni a külpolitikai kérdésekre. Bár sem elemezni, sem részletesen tárgyalni nem akarom őket, bizonyos kérdésekről mindenképpen szólni kívánok a Központi Bizottság ülésén.

A párt XI. kongresszusának egyik feladata az volt, hogy elemezze a nemzetközi helyzetet és a reá meghatározóan ható fő tendenciákat. Megállapíthatjuk, hogy az elemzés helyességét az események alakulása azóta is tanúsítja. A kongresszus másik feladata az volt, hogy ismételten és nyomatékosan mondja ki: hova tartozunk, melyik oldalon állunk és mik a céljaink. A kongresszus ezt is kinyilvánította, és az élet tapasztalatai alapján ez is helyesnek bizonyult. Elnézésüket kérem, hogy személyes vonatkozású példára hivatkozom. Amikor Bonnban Schmidt kancellár közös sajtónyilatkozatot javasolt és udvariasan felkért, hogy lennék szíves értékelni tárgyalásaink tapasztalatait és eredményeit, én a XI. kongresszus állásfoglalására gondoltam, amikor azzal kezdtem, hogy a Magyar Népköztársaság a Szovjetunió szövetségese, a Varsói Szerződés, a KGST tagállama. Pártunk állásfoglalásából indultam ki, amikor szóltam politikánkról, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének realitásáról, arról, hogy a mi képviselőink őszinte béketörekvéssel mentek el Helsinkibe, azzal érkeztek a Német Szövetségi Köztársaságba is; mi a békés egymás mellett élés politikáját képviseljük, ezen az alapon kívánjuk az őszinte és igazi együttműködést a Német Szövetségi Köztársasággal, annak népével, lakosságával is.

A világos állásfoglalásnak megvan a jelentősége. A tapasztalat szerint, amint tudják, jó néhány államban minket a nyugati oldalon is elfogadtak partnernek. Úgy fogadtak el minket és úgy is kell hogy elfogadjanak, hogy hovatartozásunkat illetően semmiféle félreértés sincsen és ne is legyen. Ne legyen kétséges, hogy melyik oldalon állunk. Hosszú távra ez az igazi elvi politika, ennek van ereje, becsülete és tekintélye még az ellentáborban is.

Bár a nemzetközi helyzet alakulását – amint említettem – nem fogom részletesen elemezni, hiszen a fő tendenciák változatlanok, utalnék azonban rá, hogy a XI. kongresszus óta jelentős események történtek. Hiszen kongresszusunk óta jött létre a történelmi jelentőségű helsinki találkozó, amely új szakaszt nyitott Európában, és világméretekben is megfelelő hatása volt. Vietnam győzelme után Angolának és Etiópiának is sikerült megvédenie haladó rendszerét a külső katonai beavatkozástól.

A nemzetközi helyzet új vonása, hogy a helsinki értekezlet után mindazok, akik nem hívei a leszerelésnek, a nemzetközi enyhülésnek, ellentámadást indítottak. Azt hiszem, a világ közvéleménye előtt nem kell különösebben magyarázni, hogy a helsinki értekezlet létrejötte a szocializmus, a haladás erőinek, a békés egymás mellett élés híveinek a sikere volt. Ebbe a haladás, a béke ellenségei nem tudtak beletörődni. Ez késztette őket ellentámadásra például az emberi jogok ürügyén. A fő tendencia mégis változatlanul érvényesül. Ilyen értelemben helyesnek bizonyult a kongresszus elemzése a nemzetközi helyzetről.

Változatlanok a céljaink is. A mi célunk – és ezt néha még magunk közt sem árt hangsúlyozni –, egy új világháború kirobbantásának a megakadályozása. Ez a mi külpolitikánk alapvető és legfontosabb célja. További aktuális feladat a fegyverkezési verseny megfékezése, az enyhülés megszilárdítása, a békés egymás mellett élés kiterjesztése a különböző társadalmi rendszerű országok között. Ezek a fő céljaink, és továbbra is elérésükért fogunk dolgozni.

A külpolitikai kérdések közül két konkrét témát szeretnék kiemelni.

Szólni kívánok a magyar–szovjet barátságról, amelyet joggal nevezhetünk történelminek. Azt hiszem, elegendő három évszámot említenem, hogy megértsük, mi benne a történelmi vonás: 1919, 1945 és 1956. És most már 33 évi szoros együttműködésünkre is hivatkozhatunk a párt, az állam, a társadalmi szervezetek vonalán, népeink között, a politikai, a gazdasági, a kulturális és minden más területen. A magyar–szovjet barátság politikánknak, bel- és külpolitikánknak egyaránt fontos eleme.

A magyar–szovjet barátságért és annak helyes értelmezéséért a párt már megvívta, mégpedig eredményesen vívta meg a maga harcát. Különösképpen az 1956-os ellenforradalom kapcsán vívtunk nagy harcot ezért a barátságért. Politikai értelemben az 1953-tól 1957 nyaráig tartó nagy krízisre gondolok.

A magyar–szovjet barátság megítélésében általában tiszta helyzet van. A magyar–szovjet barátságnak lényegi eleme az, hogy az elveink, a céljaink és az érdekeink azonosak és egybeesnek. Mindig szeretem hozzátenni: a magyar–szovjet barátság erősítése, őrzése, építése, a minden oldalú együttműködés fejlesztése egyben a magyar nemzeti érdekek legfontosabb és legbecsületesebb képviselete. Ez a legfőbb garanciája szuverenitásunk és nemzeti függetlenségünk megőrzésének és annak, hogy mindenfajta imperialista beavatkozási lehetőséggel szemben védettek legyünk.

A magyar–szovjet barátságot ezért komolyan kell venni, azt senki sem intézheti el hamis szóval. Tudjuk, hogy társadalmunkban még akadnak emberek, akik a magyar–szovjet barátságot éltetik, noha a valóságban másként gondolkodnak és másképpen cselekszenek. Ilyen értelemben mondom, hogy a hamis szó nem engedhető meg. A magyar–szovjet barátságot is mindenkinek egybevágó szavakkal és tettekkel kell építenie és erősítenie. A Szovjetuniónak Magyarországon nem X

vagy Y a barátja, hanem a Magyar Szocialista Munkáspárt, a magyar munkásosztály, a magyar nép. A magyar–szovjet barátságot ebben a szellemben kell becsülettel szolgálni és építeni.

Néhány szót szólnék a nyugati viszonylatokról is. A kongresszus óta eltelt évek során a Magyar Népköztársaság külpolitikai tevékenysége minden szférában aktivizálódott és szélesedett. Kapcsolataink elsősorban természetesen a szocialista országokkal fejlődtek, de az úgynevezett harmadik világ országaival és a gazdaságilag fejlett kapitalista országokkal is. Intenzívebb lett a kapcsolatunk a legnagyobb nyugati gazdasági partnerünkkel, a Német Szövetségi Köztársasággal, valamint Ausztriával, Finnországgal, Olaszországgal, Franciaországgal, s még számos más tőkésországgal. Több évi erőfeszítés eredményeként az utóbbi időben fejlődés van a Magyar Népköztársaság és az Amerikai Egyesült Államok kapcsolatában is. A közvélemény számára ezt nagyon szemléltetően bizonyította egy jelképes aktus: a korona visszaadása. Jelenleg pedig bizonyítja a Magyar Népköztársaság és az Egyesült Államok kormánya által aláírt kereskedelmi megállapodás, amely deklarálja a megkülönböztetésektől mentes kereskedelmet. Ennek törvényhozási jóváhagyása most folyik az Egyesült Államok kongresszusában, a képviselőházban, illetve a szenátusban.

A nyugati kapcsolatainkról általában különböző véleményeket hallani. Van olyan nézet is, hogy számunkra semmi jó sem származik abból, ha együttműködünk a kapitalista világgal, mert – úgymond – Nyugatról az inflációt importáljuk, a kapitalista válság negatív következményeit vásároljuk be magunknak, tulajdonképpen minek hát nekünk ez az egész? Önök is ismerik ezeket a nézeteket, amelyek primitív módon leegyszerűsítik a való helyzetet. Azt hiszem, ezzel a problémával kapcsolatban is nagyobb világosságot kell teremteni. Azokat, akik nincsenek meggyőződve annak szükségességéről, hogy a Magyar Népköztársaság a gazdaságilag fejlett

kapitalista országok viszonylatában is aktív politikát folytasson, meg kell győzni politikánk helyességéről. Én mindössze két dologra hivatkoznék. Mind a kettő ismert, de időnként nem árt felelevéníteni őket.

Először is van egy, az általános politikánkból következő külpolitikai fő vonalunk, amelynek egyik alaptétele: a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élése. Mi az új világháború megakadályozásáért harcolunk. A világháborúnak egyetlen alternatívája van: realizálni kell a békés egymás mellett élést a kapitalista országokkal. Ez gazdasági, társadalmi, kulturális kapcsolatokat, utazásokat is jelent. E kapcsolatokkal együtt jár például az is, hogy nálunk a televízióban újabban – mint ismeretes – különböző fórumokat rendeznek, amelyeken – nagyon helyesen – a nyugati világ szószólói is megnyilatkozhatnak, mert mi, ha egyszer partnerek vagyunk, akkor korrekt partnerek vagyunk. És nem szakad le az ég, mindenki láthatja, hogy kibírjuk. Mindez együtt jár a békés egymás mellett éléssel, aktivizálódásunkkal, a kapitalista országok irányába végzett munkánkkal. A békés egymás mellett élés politikája, és annak alapján a tőkésországokkal való kapcsolataink fejlesztése pártunk, kormányunk, a Magyar Népköztársaság külpolitikájának ugyanolyan tétele, mint bármely másik eleme. Ez az elem nem választható külön a többitől, csak külpolitikánk többi elemével összefüggésben lehet helyesen megérteni, és megfelelően képviselni.

Külön kiemelném a gazdasági kapcsolatok kérdését. Aranyigazság, hogy egy kapitalista ország és egy szocialista ország között a békés egymás mellett élés nem merülhet ki formális találkozókból, politikai nyilatkozatokból. A formális megnyilatkozások önmagukban még nem jelentenek békés egymás mellett élést, legfeljebb csak kifejezik a szándékot. A békés egymás mellett élés többet jelent. Például azt is jelenti, hogy időnként még nemzetközi politikai kérdésekben is konzultálnunk kell egymással, és meg kell próbálnunk közös nevezőre jutni.

És még azt is jelenti, hogy nagyon széles körű és jelentős gazdasági kapcsolatokat kell kiépíteni. Azt hiszem, különösebb magyarázat nélkül is mindenki megérti, hogy két olyan ország, amely kölcsönösen előnyös, gyümölcsöző, széles körű gazdasági kapcsolatokat tart fenn, az kevésbé kerülhet politikai, vagy esetleg háborús konfliktusba egymással, mint azok, amelyek között ilyesmi nincsen.

Gazdaságpolitikánk, nyersen megfogalmazva, nagyon reális felismerésen nyugszik: ahhoz, hogy élhessünk, létezhessünk és dolgozhassunk, a nemzeti össztermék értékének jelentős százalékát kell importálnunk, nyersanyagot, energiahordozókat, félkész termékeket, berendezéseket és egyéb szükséges dolgokat. Hogy ezeket importálhassuk, többet kell exportálnunk. Fő partnerünk e tekintetben is mindenekelőtt a Szovjetunió s a többi szocialista ország. Fejlesztjük kapcsolatainkat a fejlődő országokkal, a kölcsönös előnyök alapján együttműködünk a tőkésországokkal. Ez a mi gazdaságpolitikánk nemzetközi síkon.

Felhasználva az alkalmat, arra szeretném felhívni a tisztelt Központi Bizottság figyelmét, hogy ebben a két fő kérdésben ne sajnáljuk a türelmet és a fáradságot. Teremtsünk még tisztább helyzetet abban, hogy mit jelent számunkra a magyar-szovjet barátság, és mit jelent a Nyugattal való szükségszerű együttműködés, együttélés. Szükséges, hogy e tekintetben is mindenki egy irányban dolgozzék, különösen aki pártunk, államunk hivatalos képviselőjeként jár el és cselekszik.

A NEMZETKÖZI MUNKÁSMOZGALOM

Még egy-két dolgot a nemzetközi kommunista mozgalomról. A párt XI. kongresszusa a nemzetközi kommunista mozgalom általános jellemzésével is foglalkozott.

Az akkori elemzések és megállapítások változatlanul érvényesek. Az utóbbi években is ugyanazok a tendenciák voltak jellemzőek, és a helyzet azóta is az akkori megállapításokkal összhangban alakult. A nemzetközi kommunista mozgalom, ha az egyes pártok erejét összesítem, egészében véve fellendülőben és erősödőben van. Ugyanúgy, mint ahogyan a szocialista országok is szép eredményeket elérve haladnak előre, a nemzeti felszabadító mozgalmak is előretörtek. A kapitalizmus mély krízisben van. A nemzetközi helyzet kedvező változásai természetesen összefüggnek a kommunista és munkáspártok céltudatos és megfelelő tevékenységével.

A világhelyzet, amelyben a kommunista és munkáspártok dolgoznak, a nemzetközi kommunista mozgalom állapotában, helyzetében is tükröződik. A világ változik, a változó világ új kérdéseire pedig olyan viszonyok között kell marxista–leninista választ adni, amikor a nemzetközi kommunista mozgalom minden egyes pártja teljesen önállóan dolgozik. Ez új követelményeket támaszt a pártokkal szemben, mind az elméleti, mind a gyakorlati politikai munkában. Sok országban, sok tekintetben új helyzet van, s az új helyzet új válaszokat követel. Ez bizonyos nézetkülönbözőséggel, vitával is jár a nemzetközi kommunista mozgalomban. A nemzetközi kommunista mozgalom jelenlegi általános helyzete azonban, amint mondottam, a viták ellenére is fejlődő. A nemzetközi kommunista mozgalom vívja a harcát: egységéért dolgozni, küzdeni kell.

A nemzetközi kommunista és munkásmozgalom legnagyobb problémája: a maoizmus. Teljes nyíltsággal és határozottsággal meg kell mondani, hogy a kínai vezetés antimarxista alapállásban dolgozik. Ennek legjellemzőbb kifejeződése a három világról szóló fő külpolitikai tételük. Azt hiszem, nem szükséges részletezni, hogy ez mit jelent. Ennek a „teóriának" az égvilágon semmi köze sincsen a marxizmushoz. Kína külpolitikája is ennek felel meg: a kínai vezetők szovjetellenes, nagyhatalmi külpolitikát, a munkásmozgalomban pedig szakadár tevé-

kenységet folytatnak. A kínai vezetők objektíve és tettekkel is a világ imperialista, reakciós, enyhülésellenes politikai erőivel szövetkeznek. Azt hiszem, mindenki ismeri a tényeket. A NATO-t kitartásra biztatják, és ténylegesen militarista gyakorlatot folytatnak.

Fel kell lépnünk a kínai vezetés szakadár tevékenysége ellen. Ennek a tevékenységnek van egy határozott célzata, ami természetesen minket is érint. Jelenleg arra törekszenek, hogy leválasszák a Szovjetunióról a kommunista pártokat, a szocialista országokat, és megpróbálják izolálni a Szovjetuniót. Nekünk tisztában kell lennünk ezzel. Amikor a saját gyakorlati lépéseinket meghatározzuk – és én ide értem a maoizmussal vívott ideológiai küzdelmet, a kínai külpolitika békeellenes lépéseivel szembeni harcot is –, annak is világosnak kell lenni, hogy mi elvi okokból és elvi alapokon kivel tartunk, melyik oldalon állunk. E kérdésben sem hagyhatunk semmiféle kétséget.

Kína belső kérdéseibe nem tudunk és nem is akarunk beleszólni. Ideológiánkat azonban kötelesek vagyunk megvédeni, külpolitikai vonalunkért kötelesek vagyunk harcolni. Ha valamely területen összeütközünk velük, természetesen meg kell mondanunk a véleményünket, mégpedig oly módon, ami megfelel általános politikai gyakorlatunknak. Nem célunk a szakadás mélyítése, és az sem, hogy még messzebb taszítsuk őket magunktól, a szocialista világtól. Ha lehet, az államközi kapcsolatokat próbáljuk meg normálisan, civilizált emberek módjára javítani és fejleszteni.

A Magyar Szocialista Munkáspártra a régi szabály kötelező: elviekben nem alkudhatunk. Minden antimarxista elvvel, ideológiával szemben fellépünk. Ez az egyik alapvető feladatunk, és semmi kétséget sem szabad hagyni e tekintetben sem.

A Magyar Szocialista Munkáspárt a nemzetközi kommunista mozgalom kérdéseiben is eddigi politikáját, konkrétan a XI. kongresszus útmutatásait követi. Ennek megfelelően valljuk, hogy a kommunista pártoknak,

amelyek önállóan dolgoznak, vitathatatlan joguk és kötelességük, hogy a saját országukban előállott helyzetnek megfelelően keressék a szocializmus felé vezető utat. Természetesnek tartjuk, hogy eközben figyelembe veszik saját történelmi tradícióikat, s ugyanakkor a nemzetközi kommunista mozgalom tapasztalatait is. Az a véleményünk, hogy a jelenlegi fejlődési szakaszban óriási jelentősége van a tapasztalatcserének. Erre minden pártnak szüksége van, bármilyen társadalmi rendszerű országban dolgozzék is.

Pártunk kötelességének tartja, hogy a munkásmozgalom fontos elvi kérdéseiben őrködjék a marxista–leninista elvek tisztaságán. A Magyar Szocialista Munkáspárt a kapcsolatok, az eszmecserék, a kétoldalú és a sokoldalú konzultációk, a tanácskozások – amikor pedig szükséges –, az elvtársi viták híve. Ha saját történelmi tapasztalataink alapján vitatkozunk is egyik-másik testvérpártunk egyes álláspontjaival, ha bíráljuk is egyes fellépéseiket, ha kifejtjük saját nézeteinket a proletárdiktatúra, a szocialista demokrácia, a pluralizmus kérdésében, mi akkor is szolidárisak vagyunk e testvérpártok harcával, és azt kívánjuk, érjenek el sikereket, jussanak el a szocialista fejlődés útjára. Véleményünk szerint ezekről a kérdésekről is csak azért lehet ma vitatkozni, mert győzött a Nagy Októberi Szocialista Forradalom és a szocializmus világrendszerré vált. Tehát az internacionalizmus erősítésének a hívei vagyunk, a szocialista országok, a nemzetközi kommunista mozgalom egységének szorosabbra fűzésén munkálkodunk.

Ami a perspektívát illeti, nem vagyunk sem jósok, sem próféták. Marxisták vagyunk és tudjuk, meggyőződésünk, hogy a világ sorsát a társadalmi fejlődés törvényei határozzák meg. A nemzetközi kommunista mozgalom jövőjét illetően ezért vagyunk optimisták. Meggyőződésünk, hogy a világ egykor szocialista és békés világ lesz. Ennyit akartam szólni a nemzetközi kérdésekről.

Most áttérek a belpolitika néhány kérdésére. Szocialista társadalmi rendünk, a munkásosztály hatalma szilárd. A párt vezető szerepe érvényesül. A párt vezető szerepének érvényesülését nem statisztikai mutatók jelzik. Ezt már régen megállapítottuk és sokszor beszéltünk is róla. Ennek a vezető szerepnek az érvényesülését nem az dönti el, hogy az egyik munkahelyen több párttag van, a másikon kevesebb. A párt vezető szerepe ott érvényesül, ahol a párt politikája érvényesül. Mindenkinek és mindenütt dolgoznia kell a párt vezető szerepének érvényesítéséért. A társadalmi élet minden területén kötelességünk érvényesíteni a párt politikáját. Lehet valahol 400 tagunk is, de ha a dolgok a párt politikájától eltérően alakulnak, akkor nem mondhatjuk azt, hogy ott a párt vezető szerepe biztosított. Lehet viszont olyan hely is, ahol csak hat tagunk van, mégis kellően hatékony a párt politikája. A vezető szerepet tehát nem lehet mechanikusan felfogni és statisztikai adatokkal mérni.

A párt vezető szerepe a gyakorlatban természetszerűleg több tényezőn alapszik: mindenekelőtt marxista-leninista elméletünk alkotó alkalmazásán, kommunista politikánkon. Konkrétan: a pártszervezet ereje nyilvánvalóan nem egyszerűen csak a tagok létszámát jelenti, hanem a kommunisták együttes felkészültségét, akcióképességét, befolyását. Fejlődésünk jelenlegi szakaszában a párt vezető szerepének érvényesülését nagyban előrelendíti a párt helyes szövetségi politikája és az, hogy a párt következetesen a szocialista demokrácia szélesítésén dolgozik. Ezek összefüggésben vannak egymással. Szövetségi politikánk – mindenki tudja –, osztályszövetség. A munkásosztály és a parasztság szövetségén alapszik, szélesebb értelemben a kommunisták és a pártonkívüliek, a különböző világnézetű emberek szövetsége.

Óriási vívmányunk az, hogy helyreállt a párt tekintélye. Mondjuk meg őszintén, ezért évekig kellett dolgozni a nagy törés után, amit 1956-ban és a hozzá közeli időszakban elszenvedtünk. A pártnak sikerült visszaállítania a tekintélyét, visszaszereznie és tovább növelnie a befolyását, kivívnia a munkásosztály, a parasztság, a dolgozó osztályok és rétegek támogatását.

Az utóbbi időszak fejlődéséről szólva, most két kérdést szeretnék megemlíteni. Először: nagyon nagy nyereség a pártnak, hogy a magyar értelmiséget sikerült megnyerni a szocialista társadalom építése ügyének. Ez tömegbefolyásunk egyik fontos tényezője. Ennek a jelentőségét azért hangsúlyozom, mert az értelmiség szerepe a jövőben a tudományos előrejelzések és a gyakorlat tapasztalatai szerint is növekedni fog. Az értelmiségnek egyre nagyobb befolyása lesz a társadalom, a közvélemény, a közhangulat alakításában. Ez valóságos folyamat, ezért számolni kell vele. Nagy erőfeszítéseket kell tennünk, hogy az értelmiség körében tovább javítsuk politikai munkánkat, és tovább erősítsük az értelmiség elkötelezettségét a szocialista társadalom építése mellett.

Ezzel összefüggésben külön és állandó figyelmet kell fordítani az értelmiség utánpótlására. Konkrétan, szervezetten, módszeresen, kitartóan kell dolgozni az egyetemi ifjúság körében. Ha azok a fiatalok, akik ma egyetemeinken, főiskoláinkon tanulnak, s akiket társadalmunk kérdései foglalkoztatnak, nem kapnak helyes orientációt, ha az őket foglalkoztató kérdésekre nem kapnak megfelelő válaszokat, akkor úgy lépnek be az életbe, hogy növelik a gondjainkat. Ha viszont jó irányba befolyásoljuk őket, akkor pozitív erőként válnak a magyar társadalom tényezőivé.

A kongresszus óta eltelt évek fejleményeiről szólva, a másik ilyen vívmányunk az, hogy Magyarországon rendezett az állam és az egyházak viszonya. Ez más tekintetben, a politika nyelvére áttéve, a különböző világnézetű emberek politikai szövetsége a szocializmus épí-

tésének céljával. Ez pártunknak, országunknak nagy eredménye. Azért érdemli meg, hogy külön is hangsúlyozzuk, mert a párt ilyen irányú munkájának a gyümölcsei már sok évvel ezelőtt is kezdtek beérni. A római katolikus egyházzal éppen a XI. kongresszus óta sikerült rendezni több fontos kérdést, és mondhatom, hogy elvi alapon. Ez nem az ideológiák békessége és együttműködése, hanem – ahogyan a határozati javaslat is kifejezésre juttatja –: mi tiszteletben tartjuk az emberek vallásos érzését, lelkiismereti szabadságát, az egyházak autonómiáját, bizonyos funkciók betöltését kivéve, ami megállapodás tárgya. Ugyanakkor az egyházak, a hívők tiszteletben tartják az alkotmányt, a törvényeket és teljesítik állampolgári kötelességeiket. Ennek az együttműködésnek a politikai kerete elsősorban a népfront, továbbá az állam és az egyházak közötti közvetlen kontaktusok. Ezeknek a keretében természetesen szintén politikai munka folyik, hasznos és jó politikai munka az Egyházügyi Hivatal, és helyileg a pártszervezetek vonalán is. Ennek a jövőben is kellő figyelmet kell szentelnünk.

Hosszú ideig tartó tárgyalásokkal, türelmes munkával elértük, hogy a hívő állampolgár egyidejűleg lehet a progresszió, a társadalmi haladás, a szocializmus ügye mellett és ugyanakkor egyházának is híve, és nem kell, hogy ez törést okozzon benne. Ez nem csekélység.

Az állam és az egyházak viszonya fontos társadalmi és politikai kérdés. Ezt nem azért említem, hogy pusztán csak örüljünk neki – bár örülhetünk is a kérdés rendeződésének –, hanem azért, hogy ebben a tekintetben se legyen semmiféle félreértés. Pártunk materialista világnézete semmit sem változott, és az a feladatunk sem, hogy a párt- és az állami oktatásban éppúgy, mint minden számba jöhető területen a jövőben is elősegítsük a tudományos világnézet térhódítását. Külön figyelmet kell fordítani arra, hogy ifjúságunkat tudományos materialista világnézetre neveljük. Ennek a részleteire most nem kívánok kitérni.

A gazdasági építés kérdéseire áttérve, felelősen kijelenthetjük: a magyar népgazdaság alapjai szilárdak. Az igen nehéz körülmények között, a világgazdasági árrobbanás ellenére, bizonyos manőverezőkészséget is mutatva, a magyar népgazdaság képes volt a dinamikus fejlődésre. A XI. kongresszus fontos, a gazdasági fejlődésünket érintő határozatokat hozott. Van érvényes ötéves tervünk, ezen belül vannak éves terveink. A Központi Bizottság több, jó határozata foglalkozik a népgazdaság kérdéseivel. Azt hiszem, fontossága miatt ezeknek a sorából is kiemelkedik a tavaly októberi határozat, mivel ez gazdasági továbbfejlődésünknek egész tendenciáját érinti, a termelési és a termékszerkezet átalakításától egészen a külgazdasági stratégiáig. Ezt a határozatot együtt munkáltuk ki és fogadtuk el, ezért itt nem tárgyalom részletesen. A témával kapcsolatban csupán arra szeretnék utalni, hogy a belső tartalékok mozgósítása üzemi és népgazdasági méretben egyaránt nagyon fontos feladatunk.

Az iparban is, a mezőgazdaságban is és a népgazdaság minden területén vannak még tartalékaink. Erre most egyetlen példát említek. A közelmúltban a sajtóban megjelent egy írás a Bakonyi Bauxitbánya Vállalatról. Aki figyelmesen elolvasta, megállapíthatta belőle: ennek az üzemnek a vezetése, a vezérigazgató és a munkatársai, a termelés helyzetének reális felmérése céljából kiválasztottak egy franciaországi bauxitbányát, amely körülbelül azonos technikai, technológiai szinten és berendezéssel dolgozik, mint ők. Megállapították, hogy az az üzem ugyanannyi bauxitmennyiséget feleannyi munkással termel ki, mint ők, vagy fordítva: ott egy-egy munkás még egyszer akkora termelékenységgel dolgozik, mint a bakonyi bauxitbányákban. Ennek alapján dolgozták ki azt a tervüket – és ezzel váltak ismertté –, hogy az üzemükben évről évre csökkentik a

munkaerő létszámát. A magam részéről nagyon tisztelem ezt a megközelítést, az ilyen szemléletet. Ez a példa bizonyára nem egyedüli, vannak más elvtársak is, akik így állnak hozzá ehhez a kérdéshez. Ezt nevezem én a XI. kongresszus, a párt és az állam gazdasági határozatai igazi megértésének. Ez a magatartás mutatja, hogy a feladatok megoldásához hogyan kell hozzáfogni.

Ezt a példát azért említettem, mert mély meggyőződésem: ha a magyar ipari üzemek többsége – amelyek közül ma már szerencsére nem egy világszínvonalon dolgozik – effajta felméréseket és összehasonlításokat is végez, akkor jobban megtalálja igazi tennivalóit a továbbfejlődés útján. Ilyesmikre gondolok, amikor azt mondom, hogy fel kell tárni a tartalékainkat. Ezzel kapcsolatban ismertek az általános tennivalók. Munkánk jelenlegi szakaszában szükség van a tudományos kutatások további energikus fejlesztésére, a tudomány eredményeinek az eddiginél is gyorsabb és szélesebb körű gyakorlati alkalmazására – mint ahogyan ezt nem olyan régen részletesen tárgyaltuk ezen a fórumon –, szükség van a műszaki fejlesztésre, az üzem- és munkaszervezés tökéletesítésére és a termékszerkezet változtatására.

Szeretnék szólni a munkaerőhelyzetről is, amit különben mindenki ismer. Nálunk gyakorlatilag nincsen úgynevezett szabad munkaerő, és amennyire egyáltalán előre lehet tekinteni, belátható időn belül nem is lesz. Tehát a munkaerő gyarapodása a jövő évtizedekben csak nagyon minimális mértékben várható. Ezért óriási jelentősége van a rendelkezésre álló munkaerő lehető legjobb felhasználásának. Gazdasági terminológiával szólva: a munkaerő jobb hasznosítása, a tényleges munkaerő-gazdálkodás az alapvető kérdés, és fő tennivalónk, hogy ezt megoldjuk. Ez nem kis területeken szakmai képzést, továbbképzést is jelent. Nem utolsósorban pedig megköveteli a munkaerő ésszerű átcsoportosítását az üzemen belül – úgy, ahogyan már valamikor évekkel ezelőtt a győri vagongyár példájára hivatkoztunk –, valamint az üzemek és a népgazdasági ágazatok között is.

Mindenütt és minden tekintetben biztosítani kell a munkaidő jobb hasznosítását, a normák rendszeres karbantartását, és javítani kell a munkafegyelmet. Szélesíteni kell a teljesítménybérért dolgozók körét, vagy ahogyan mondani szoktuk, nagyobb mértékben kell érvényesíteni a szocialista bérezési elveket. Ez fokozott követelmény a fejlődés jelenlegi szakaszában.

Más kérdésekkel összefüggésben is meg szoktam említeni, itt is fölvetem – már az emberi jogok témájánál is találkoztunk ezzel a problémával –, hogy a teljes foglalkoztatottság rendszerünknek egyik óriási vívmánya. Az emberi létbiztonsághoz, az egyének, a családok normális, kiegyensúlyozott életéhez ebben az értelemben alapvetően és elsőként járul hozzá az, hogy a foglalkoztatottság biztosítva van. Gondolnunk kell viszont arra is: hogyan, miképpen van biztosítva ez a foglalkoztatottság? Ezt is tanulmányozni kell az országban létező összes szervezett munkahely számának és a rendelkezésre álló munkaerő létszámának egybevetésével, viszonyításával. Az elvtársak jól tudják: a kapitalista rendszernek egyik lényeges vonása, hogy ott mindig – még a konjunktúra időszakában is amennyire lehet, a pangás meg a dekonjunktúra idején pedig feltétlenül – lennie kell úgynevezett munkaerő-tartaléknak, amellyel nyomást gyakorolhatnak a foglalkoztatott munkásokra. Nálunk ez valahogyan fordítva van. Bár erről én nem ismerek pontos felmérést, azt hiszem, ezzel is érdemes foglalkozni. Remélem, ezt senki sem érti félre. Nem azt ajánlom, hogy például két százalékkal kevesebb munkahelyet szervezzünk az országban, mint amennyi a felhasználható munkaerő, de valami józan mérték szerint kellene megállapítani, hogy mennyivel több munkahely lehet, mint a rendelkezésre álló munkaerő, és ne szervezzünk húsz százalékkal többet. Távlatban nézve, ezzel is érdemes lenne törődni, mert ha – példának okáért – 120 munkahelyre állandóan 100 munkást agitálnak, abból mindig csak zavar lesz.

Határozattervezetünk is felveti az ötnapos munkahét

kérdését. A Politikai Bizottság javasolja, hogy ezt is vizsgáljuk meg, legyen ilyen célunk is. Itt az ideje, hogy ezt is fontolóra vegyük. Ezzel nem célszerű várni a kongresszusig, mert azért, hogy az ötnapos munkahét bevezethető legyen, még dolgozni, tenni kell. Helyes volna idejében hozzáfogni. Szeretném megismételni, ami a határozati javaslatban szerepel, hogy az ötnapos munkahetet a jelenlegi munkaidő megtartása mellett lehet bevezetni. Tehát a jelenlegi munkaidővel ne hatnapos, hanem ötnapos legyen a munkahét.

Gazdaságirányítási rendszerünket mindenki ismeri. Ennek a lényege a szocialista tervgazdálkodás, a központi irányítás, összekapcsolva a vállalatok önállóságával. Ez a helyzet magasabb színvonalú felső irányítást követel. Ezt határoztuk el a reform bevezetésekor. A gyakorlatban azonban még nem egészen valósítottuk meg ezt a magasabb színvonalú központi irányítást, valamint a közgazdasági szabályozók jó működését. Gazdaságirányítási rendszerünk egyébként figyelembe veszi a nálunk létező érdekeltségi viszonyokat, tehát a népgazdasági érdek, a csoportérdek és az egyéni érdek létét. Ezt kongresszusunk is elismerte. Ezzel kapcsolatosan vannak a pártnak gyakorlati feladatai: az érdekek folyamatos egyeztetése és annak biztosítása, hogy mind a népgazdasági érdek, mind a csoportérdek és az egyéni érdek a szocializmus építésének irányába ösztönözzön és hasson. Azt hiszem, ez feladatunk és kötelességünk.

Az árak maguk is szabályozók. Már a bevezetőben említettem, hogy noha a Központi Bizottságnak még nincs érvényes döntése az árrendszer távlati fejlesztéséről, a Politikai Bizottságnak az volt a véleménye, hogy ez a kérdés mégis szerepeljen az okmányban, mert ezt kívánja meg a becsületesség, a nyílt politika. Nálunk az árak nincsenek rendben, bár sok éve dolgozunk azon, hogy rendbe jöjjenek. Csináltunk is valamit, olyasmit is persze, hogy az ismert világgazdasági árrobbanás közvetlen hatását lefékezzük és szabályozzuk, védjük tőle gazdasági rendszerünket, a termelést és külön a fo-

gyasztókat, közben pedig valamelyest fejlesszük is árviszonyainkat. Ennek ellenére az árak, több éves erőfeszítés után sem tükrözik megfelelően az önköltséget, a ráfordításokat.

A termelői árak most nem jelentéktelen termelési területeken és cikkeknél még az önköltséget sem fedezik, illetve egybeesnek az önköltséggel, ennélfogva nem ösztönöznek megfelelőképpen a hatékonyabb, a gazdaságos termelésre. Ha az összes árakat egyesítem, manapság nálunk olyan a helyzet, hogy a termelői árak általános szintje fölötte van a fogyasztói árszintnek. Ezt a helyzetet igen bonyolult dotációs és elszámolási rendszerrel tartjuk fenn, amely nagyon sok gazdasági hátránnyal jár. Így nem lehet kellő hatékonysággal gazdálkodni. Nem beszélve arról, hogy ezt adminisztrálni is kell: a lebonyolítása jelentős erőket köt le, bürokráciát is szül, és természetesen sok szubjektív tényező játszhat közre benne.

A legnagyobb gazdasági kár abból származik, hogy a jelenlegi árviszonyok mellett nem látható tisztán: mi szükséges konkrétan és pontosan az egyes területeken az októberi határozat végrehajtásához. Vagyis ahhoz, hogy az egész termelés, a termelési szerkezet ténylegesen a népgazdaságilag szükséges és hasznos termékek előállításának irányába változzék. Mivel a dotáció összevissza kuszálja, és így végső soron elmossa a tiszta képet, nehezen ítélhető meg, hogy népgazdaságilag melyik termék hasznos és szükséges és melyik nem. Amikor ezt itt jelzem, kérem, hogy a határozat mondja ki: távlatilag szükséges árrendszerünknek a gazdaságpolitikai célokkal összhangban álló tökéletesítése. Az ésszerűbb gazdálkodás megköveteli, hogy a termelői és a fogyasztói árak tükrözzék jobban a valóságos ráfordításokat.

Ezt azért kell már most megmondani, mert a mi politikánk lényegéhez és stílusához hozzátartozik, hogy idejében jelezzük a problémákat. Természetesen ezt összekapcsoljuk azzal, hogy a fogyasztókat megfelelő véde-

lemben részesítjük. Ez magától értetődik. Ez nem elvont, hanem nagyon is gyakorlatias feladat, ebben is meghatározott politikánk érvényesül. A szükségessé váló fogyasztói árváltozásokat bér- és jövedelempolitikai intézkedésekkel ellensúlyozni kell. Továbbra is érvényesíteni szükséges azt az elsőrendű politikai követelményt, amit pártunk már jó ideje hirdet és meg is valósít, hogy a szocializmus építésének együtt kell járnia a dolgozók életszínvonalának rendszeres emelkedésével. Természetesen ezt is meg kell mondani az embereknek.

Ugyancsak ebből következő feladat, hogy nemcsak az árkérdéseket kell tovább tanulmányozni, nemcsak azt szükséges alaposan megvizsgálni: mit, hogyan kell ezen a területen javítani, hanem a bérrendszerünket is. Bérrendszerünk szintén csak részben hatékony. Ezt is úgy kell tovább javítanunk, hogy valóban érvényesüljenek a szocialista bérezési elvek, és kellően ösztönözzenek az építőmunkára, a fegyelmezett helytállásra. Jelenleg ugyanis a gyakorlatban egalizálási törekvések is mutatkoznak, ez pedig nem helyes. Bizonyos kiegyenlítődés folyik a bérekben, és ez nem ösztönző. Nekünk megfelelő szociálpolitikánk van, törődünk a családok, az öregek helyzetével, ennek megfelelően a határozati javaslat is utal rá, hogy az időskorúak kérdésével továbbra is gondosan foglalkozni kell. Ugyanakkor a bérrendszert is körültekintően szükséges formálni, javítani.

Az életszínvonal alakulását nem fogom részletezni. Bizonyos, hogy nemcsak statisztikai adatokkal mutatható ki, hanem népünk a hétköznapok tényeiből tudja, hogy Magyarországon javult az élet, az emberek nem élnek rosszul.

Nem lebecsülendő vívmányunk az az ellátási színvonal, amelyről már sok éve folyamatosan gondoskodunk hazánkban. Tudjuk: a lehető legrosszabb módszer az, amikor olyan vásárlóerőt bocsátanak ki, olyan béremeléseket szavaznak meg és léptetnek hatályba, amelyeknek nincs fedezete. A dolgozók talán leginkább akkor bosszúsak, ha pénz van a zsebükben, de nem kapnak

érte árut. Ellátási színvonalunk jónak nevezhető, és azt hiszem ezt közvéleményünk is így értékeli.

A szociális kérdések közül még hadd említsem meg a lakáskérdés terén végzett, nagyon nagy erőfeszítéseket kívánó munkát. Ez a munka már a kongresszust megelőző években kibontakozott, és azóta is hatványozott mértékben folyik, az államkassza igen jelentős megterhelésével. Ez szükségszerűen van így. Éppen ebben az időszakban jelenthettük az országnak a 15 éves lakásépítési terv becsületes teljesítését. Most pedig feladataink között szerepel, hogy a Központi Bizottság még az idén napirendre tűzi az új távlati lakásépítési tervet, mert a lakáskérdés ma is társadalmunk rendkívül fontos, eleven szociális problémája, és valószínűleg még egy ideig az is marad.

A KULTURÁLIS ÉPÍTŐMUNKA

Általánosságban megállapíthatjuk, hogy a szellemi életben is nem lebecsülhető, értékelhető fejlődés van. Ez a tudományos munka, a közoktatás, a művelődés, az irodalom, a művészetek fő területeire egyaránt vonatkozik. Jó érzés erről szólni. Feltétlenül figyelembe kell vennünk, hogy ezt a fejlődést olyan viszonyok között értük el, amikor az ideológiai vita és a propagandaharc nemzetközi méretekben éleződött. Ennek persze megfelelő hazai visszatükröződése is van. Ha most azt akarnánk tömören megfogalmazni, hogy a XI. kongresszus napjaihoz képest, az elért töretlen fejlődés mellett mi az általános helyzet fő jellemzője, akkor azt hiszem, két körülményre kellene rámutatni: a számunkra nem kedvező külgazdasági fejleményekre, valamint a nemzetközi ideológiai harc és politikai vita bizonyos kiéleződésére. Ez a kongresszus idején így még nem jelentkezett.

A magyar értelmiséggel általában jól megvagyunk.

Értelmiségünk elfogadja a párt fő céljait, a kongresszus irányvonalát, és a valóra váltását is támogatja. Az viszont nem vitatható, hogy az értelmiség körében is tovább kell javítani a munkánkat, fokozni kell eszméink, a marxizmus–leninizmus befolyását.

Szinte csak egy kis kitérő gyanánt, itt jegyzem meg, hogy a spanyol pártkongresszussal összefüggésben újból felbukkant a marxizmus–leninizmusnak mint elnevezésnek a kérdése. Azt hiszem, elvtársak, nekünk továbbra is a marxizmus–leninizmus elnevezést kell használnunk, mert a legpontosabban ez jelöli meg eszméink, világnézetünk tartalmát. Ez az elnevezés olyan időszakban született meg, amikor ez szakítást jelentett a II. Internacionálé opportunizmusával és szembenállást fejezett ki annak revizionizmusával. A világ legnagyobb szociáldemokrata pártjai, nem utolsósorban a német szociáldemokrata párt, már azt is deklarálták, hogy többé nem marxista pártok. Ma a marxizmus–leninizmuson kívül valójában nincsen más „tudományos marxizmus". Nem létezik többféle marxizmus. És habár – sajnálatos módon – némely szakadárok és ultraradikális csoportok is használják mind a „leninizmus", mind a „marxizmus–leninizmus" kifejezést, nekünk következetesen meg kell maradnunk mellette. A köznapi szóhasználatban persze, ezután is mondhatjuk: marxizmus, marxista világnézet, tudományos szocializmus, ezen mi mindig a marxizmus–leninizmust, tudományos világnézetünket értjük. Tehát a jövőben is tartsuk meg ezt az elnevezést. A lényeget tekintve pedig folytassuk azt, amit eddig csináltunk. Az élő marxizmust képviseljük és terjesszük, ne dogmákat tanítsunk. Ez a legfontosabb.

A párt- és KISZ-szervezetek fordítsanak az eddiginél is nagyobb figyelmet a marxista–leninista világnézet megalapozására az általános és a középfokú iskolákban. Ez nagyon lényeges a tanuló további életútja szempontjából. A középiskolásoknak ugyanis csak egy része tanul tovább, a leendő szakmunkás pedig elvégzi a szakmunkásképző iskolát és beáll a termelésbe. Ott ennek az ala-

pozásnak már megvan a maga fontossága és gyakorlati jelentősége. Nem akarok semmiféle erőszakolt vagy rossz hasonlattal élni, de valamikor, még a régi világ iskoláiban is volt egy tantárgy, úgy hívták, hogy állampolgári jogok és ismeretek. Ezt már a 12 éves gyerekeknek tanították. Ez a maga nemében, az akkori rendszer szempontjából nem is volt olyan ostoba tantárgy. Valamit mi is elkezdtünk már néhány iskolában, de tegyük általánossá az állampolgári jogok és ismeretek oktatását, hogy a tanulók, a felnövő nemzedék tagjai ebből megismerjék és véssék a fejükbe, mik a jogaik és a kötelességeik társadalmunkban. Persze, ne súlyos Marx-kötetet adjunk a kezükbe, hanem valami kis használható füzetecskét, amely a serdülő gyermeknek jól összefoglalja a tudnivalókat. Ezzel – anélkül, hogy bármiféle konkrét javaslatot tennék – mindössze azt kívánom aláhúzni, hogy a marxista képzés megalapozását is jelentő középiskolai oktatásban és a szakmunkásképzésben átgondoltabb, differenciáltabb, s talán valamelyest nagyobb képzelőerővel is áthatott munkát kell végezni, mint eddig.

Mivel változatlanul időszerű, nagy figyelmet kell fordítanunk a hazafias, internacionalista nevelésre, küzdenünk kell a nacionalizmus mindenfajta jelentkezése és tünete ellen. Rendkívül fontos a nemzeti és a nemzetiségi kérdés megfelelő kezelése. Pártunk álláspontja és mély meggyőződése, hogy a nemzetek és a nemzetiségek problémáit igazságosan és tartósan csak a szocializmus tudja megoldani.

Építőmunkánk hatékonyabbá tétele, világnézetünk terjesztése, népünk műveltségi színvonalának emelése érdekében továbbra is fontos feladatunk a tájékoztatás, a sajtó, a rádió, a televízió munkájának javítása. Megállapítható, hogy bizonyos egyenetlenségek ellenére ez a munka is fejlődik, és alapjában véve – véleményünk szerint is – betölti a feladatát, segíti kongresszusi határozataink végrehajtását, terveink megvalósítását.

Fordítsunk nagyon nagy gondot az embereknek, a szé-

les tömegeknek a lehető legjobb tájékoztatására. Jobban éljünk a szóbeli információ lehetőségével. Az információs munkánk ne merüljön ki abban, hogy elmondjuk közlendőinket, érveinket, és már rohanunk is tovább. Legyen az embereknek alkalmuk véleményt nyilvánítani, kérdezni, és ha kérdeznek, kapjanak választ. Külön figyelmet kell fordítani a párttagság élőszóban történő informálására. Ez tulajdonképpen a nép informálása. A párttag legyen mindig jól tájékozott, hogy kellőképpen, biztonsággal, pontosan informálhassa azokat az embereket, akik nem tagjai a pártnak. Ez az információs rendszer mindig működjék. Ugyanígy a kérdések visszaáramlása is legyen biztosított. Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani az értelmiség, különösképpen a humán értelmiség tájékoztatására. Az egyetemeken, a főiskolákon, az írók, a művészek és a hasonló hivatású értelmiségiek között rendszeres politikai munkát kell végezni. Esetenként kommunista aktívákat kell összehívni, más esetekben politikai konzultációkat kell tartani. Ezt nem szükséges minden héten csinálni, lehet akár háromhavonként is, de ez legyen rendszeres. A résztvevőknek legyen alkalmuk politikai, gazdasági témákról beszélni, kérdéseket feltenni, amelyekre kapjanak választ. Az értelmiségiek minden iránt élénken érdeklődnek amiről nincsenek pontos ismereteik, és nem tudják, hogyan állnak vele. Az élőszóban nyújtott információra és – nem szégyellem ezt a kifejezést –, a politikai agitációra tehát nagy figyelmet kell fordítani.

A kulturális kérdéseknél külön szeretnék szólni az irányítási rendszerünkről. Mostanában nemigen emlegetjük azt a bizonyos három T betűt: támogatni, tűrni, tiltani. Persze, a kulturális terület irányítása, sajátos jellege miatt nem azonos, és nem is lehet azonos a gazdaságirányítás rendszerével, de azért az is egyfajta irányítási rendszer, ami nálunk a kulturális élet gyakorlatában megvalósul. Ez a rendszer alapvetően bevált, a lényege megtartható és folytatni kell. Ebből az alkalomból is szeretném hangsúlyozni, hogy az alkotóműhelyek

önállósága – ami irányítási rendszerünk fontos eleme – maradjon meg. A kulturális élet fejlődését azonban ne bízzuk az irányítási rendszer automatizmusára, mert ez, a tapasztalat szerint ezen a területen sem oldja meg a kérdéseket, ahogyan automatikusan, önmagától a gazdaságirányítási rendszer sem oldja meg feladatainkat.

Ami a három T betűt illeti – ha szabad, ezt személyes meggyőződésként mondanám el –, azt hiszem, a T betűket nem egészen jó sorrendben valósítjuk meg. Szerintem az utolsó T-t, a tiltást megfelelően teljesítettük. Megjegyzem, Magyarországon nagyon ritkán kerül sor betiltásra, elkobzásra vagy adminisztratív intézkedésre, és ez így legyen a jövőben is. Ez a mi rendszerünk erejét bizonyítja. Úgy látom, a középső T-betűt, a tűrést teljes egészében sikerült megvalósítanunk, viszont az első T-t, a szocialista tendenciák és a szocialista művek támogatását csak gyengébben. Szerintem ezt az utóbbit kell erősíteni.

A szocialista tendenciák erősítése és ösztönzése nagyon fontos feladat. Mi a jövőben sem fogunk közvetlenül beleszólni az alkotó folyamatokba. Senkitől sem fogunk kikötéssel regényeket, színdarabokat, novellákat rendelni, mert az alkotásba beavatkozó rendelésre az alkotó nem tud dolgozni. Figurákat sem fogunk rendelni, nem kötjük ki, hogy a készülő műben hány pozitív, hány negatív hős legyen. Ez így nem megy, ez már „ki van próbálva". Viszont beszélgetni kell az alkotókkal, ösztönzést kell adni nekik, közel kell hozni őket a társadalom élő kérdéseihez – ez a feladatunk. És ha szocialista szellemű művek, alkotások születnek, azokat valóban támogassuk. A támogatásra is megvan a saját eljárási rendszerünk.

A felső párt- és állami irányító szervek értékelő munkájának minden önálló művészi, kulturális alkotóterületen rendszeresnek kell lennie. Nem mi vezetjük tehát a színház előadásait, produkcióit, de az évadzárásnál a párt- és az állami szervek értékeljék a tapasztalatokat és az óhajaiknak is adjanak hangot. Ne rendeljék el,

amire törekedni kívánatos, szükséges és hasznos, de fejezzék ki. Ez más területre is érvényes.

Ki kellene ezt egészíteni a marxista kritika jobb, hatékonyabb működésével. Ma, sajnos, a kritika területén sokszor sablonok uralkodnak, és különböző modernkedés is dívik. Tehát: az alkotóműhelyek önállóságának megtartása mellett az irányító szervek javítsák az ismétlődő és rendszeres értékelést; erősíteni kell a marxista kritikát, ösztönözni és támogatni a szocialista alkotásokat. Ezeket tartanám fontos feladatnak.

Az alkotóműhelyek önállóságának megtartása, sőt, megerősítése azt kívánja, hogy az ilyen alkotóműhelyek élén megfelelő emberek álljanak. Nem azt mondom, hogy csak párttagok, mert ezt nem ilyen mechanikusan kell nézni. De az alkotóműhelyek élén is a céljaink irányába tekintő embereknek kell lenniük, mert meghatározó szerepük van abban, hogy mit csinálnak ott a művészek, különösképpen a fiatal művésznemzedék. Örömmel tapasztaljuk, hogy tehetséges fiatal művésznemzedék van felnövőben. Már sok szép és jó művet alkottak. Közülük sokan belépnek a pártba. Mindez nagyon jó dolog, de az eredmények sem teszik feleslegessé az önálló alkotóműhelyek vezetésének további erősítését.

PÁRT, PÁRTÉPÍTÉS

A következőkben a pártról szeretnék szólni. A Magyar Szocialista Munkáspárt és a párt tagsága helytáll, és betölti küldetését, szerepét. Miközben végzi a munkáját, az ereje is gyarapodik. A párt belső kohéziója szilárdul, és a párttagság számbelileg is növekszik. A mi pártunk a klasszikus meghatározás szerint ideológiailag, politikailag, szervezetileg egységes, marxista–leninista párt. Méltán viseli a magyar munkásosztály élcsapatának ne-

vét. A párttagság folyamatosan nagy erőfeszítéseket tesz a kongresszus határozatainak megvalósításáért, odaadóan és eredményesen dolgozik. A napi tennivalók mellett a tagkönyvcserével kapcsolatos, egyáltalán nem egyszerű feladatokat is elvégezte. A tagkönyvcsere politikailag serkentően hatott, jó eredménnyel zárult. A párt szervezetei, a kommunisták, a szocialista munkaverseny ösztönzésében és vezetésében is megfelelően betöltötték a szerepüket. Párttagságunk példásan helytállt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatvanadik évfordulója alkalmából oly imponáló módon kibontakozott szocialista munkaversenyben.

A pártban érvényesülnek a lenini normák, megvalósul a kollektív vezetés, a demokratikus centralizmus elve, és ami nagyon fontos, sikerült kialakítani a párton belüli rendet. Pártunkban évtizedek óta a választott szervek és nem az apparátusok irányítják a párt munkáját. Az apparátusok a párt választott szerveinek a határozatait becsülettel és kötelességérzettel hajtják végre.

A pártról szólva szintén szeretném hangsúlyozni, hogy a kongresszus határozatai helytállóak, érvényesek. Most, a hátralevő két esztendőben pártunknak, párttagságunknak minden erőt a végrehajtás javítására kell fordítania. Ebben nagyon nagy szerepet játszik a kongresszus határozatainak, általában a párthatározatoknak az egységes értelmezése és az egységes cselekvés.

A végrehajtás a káderekben múlik. Erőfeszítéseket kell tennünk a kádermunka további javítására azért, hogy a kádermunkából, amennyire ez egyáltalán lehetséges, kiküszöböljük a szubjektivitást, ne esetleges megoldások szülessenek, elfogultságok ne játsszanak szerepet. A káderképzés és az utánpótlás-nevelés legyen az eddiginél tervszerűbb. Meg kell javítanunk a tényleges, a napi értelemben vett kádermunkát, a tisztségek megfelelő betöltését.

Már többször szóltunk róla: egy időben a párt Központi Bizottságának minden erőfeszítése arra irányult, hogy stabilitást teremtsen az élet sok területén, nem

utolsósorban a pártkáderek helyzetében. Úgy gondoljuk, hogy a pártnak sikerült megteremtenie ezt a stabilitást. Ha ma valaki rendesen, becsületesen helytáll, sokáig tud dolgozni egyazon területen, sőt, egyazon funkcióban, és megmutathatja, hogy a párt céljaiért harcolva mire képes. Ugyanakkor meg kell értetnünk az elvtársakkal, hogy a stabilitás bizonyos organikus és folyamatos cserét is feltételez. Ez együtt jár az élet követelményeivel. Az emberek korosodnak, kikopnak az egészségükből, vagy új, nagyobb követelményekkel kerülnek szembe, és ezeknek már nem képesek eleget tenni. Ilyen esetekben sokkal ésszerűbb és célszerűbb a maga szükségszerű menetében lebonyolítani az organikus és rendes kádercseréket, mint embereket tönkretenni egészségileg, fizikailag, erkölcsileg.

Amint a munka más területein, 1956 után a pártnak a kádermunkán is igazítania kellett. Azóta egy kicsit másképpen foglalkoznak a káderekkel: normálisabban, rendesebben, és merem állítani, hogy humánusabban. A személyi kultusz éveiben az ördög sem kérdezte, hogy tetszik-e vagy nem tetszik, ide-oda küldték, vitték az embereket. Most legalább beszélnek velük, megkérdezik és meghallgatják őket, nyomós okok esetén pedig az illető egyéni nézőpontjait, személyi vagy családi körülményeit is mérlegelik. Ennek a továbbiakban is változatlanul meg kell maradnia. Humánusnak kell lenni, figyelembe lehet és kell venni az érdemeket és más dolgokat is, de azt is meg kell mondani, hogy feltétlenül a munka követelményeit kell elsődlegesnek tekinteni. Amit a munka követel, és amilyen embert a munka követel, olyan embert kell a posztra állítani. A káderkérdéseknél a feladatra való rátermettség és alkalmasság legyen a döntő. Nem lelketlenség, hanem a párt és a nép iránti kötelességünk, hogy a munkára való alkalmasságot tekintsük elsődleges követelménynek. Ez természetesen nemcsak a pártkáderekre vonatkozik.

A káderek stabilitása mellett a társadalom életének minden döntő területén gondoskodnunk kell az orga-

nikus, megfelelő káderecserékről. Ha valaki ilyen vagy olyan oknál fogva nem képes eleget tenni a rábízott és általa elvállalt feladatoknak, akkor a csere indokolt. Ez most a kongresszusi határozatok jó megvalósításának is alapvető követelménye. Nálunk az emberek döntő többsége nagyon sokat, becsületesen, jól dolgozik, ellátja a feladatát. Minden területen, az Önök által ismert területeken is vannak azonban emberek, akik ilyen, olyan vagy amolyan oknál fogva már nem képesek eleget tenni a feladataiknak. A káderállomány egyfajta frissítése, sőt, uram bocsá', fiatalítása is, szinte kötelező. Meg szeretném itt említeni – a dolgok természete miatt megint a saját nevemben kell szólnom –, hogy véleményem szerint a XI. kongresszus nagyon fontos és jó káderdöntéseket hozott. E döntések eredményeként jelentősen megerősödött a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság. Ugyancsak jólesik szólni arról, hogy a kongresszuson és az azt követő időszakban, a kongresszussal összefüggésben végrehajtott káderhatározatok is erősítették a Politikai Bizottságot, a Titkárságot, a Gazdaságpolitikai Bizottságot, az Agitációs és Propaganda Bizottságot, a Központi Bizottság osztályait. A kormány és más végrehajtó szervek területén is javult a helyzet. Ez az általános, és jó, hogy így van. Közben azonban megint eltelt három év. A munka most még nagyobb követelményeket támaszt. Munkánk mérlege a nagy eredmények mellett bizonyos hiányosságokat is mutat, és most szükségszerűen ezekkel is szembe kell néznünk.

Elsősorban a Központi Bizottság végrehajtó szerveinek a munkájáról beszélek. Némi egyenetlenség mutatkozik a munkájukban, s erről most önkritikusan is szólhatok. Jobban össze kell hangolni a Központi Bizottság osztályainak a tevékenységét, tartalmasabbá kell tenni a területi pártszervek közvetlen irányítását. Vissza kell térni a kevésbé formális, a kevesebb papírral járó, a terjedelmes, írott előadások nélküli, élő tapasztalatcserére. Az ilyen értekezleteknek az a feladatuk, hogy felhívják a pártszervek figyelmét az időszerű kérdésekre, és adja-

nak rá alkalmat, hogy a végrehajtás tapasztalatait frissen lehessen kicserélni, hasznosítani és gazdagítani. Ezt azért teszem szóvá, mert valódi problémának tartom. Ezen a területen feltétlenül javítanunk kell a munkánkat.

Még két látható gyengesége van a munkának. Ezeket azonban már ne csak a pártfunkcionáriusokra értsék, ezek az állami, a gazdasági, a tömegszervezeti, a kulturális és más funkcionáriusok tevékenységében is jelen vannak. Az egyik, hogy nem teljesen kielégítő a határozatok egységes értelmezése, és nem megfelelő a cselekvés egysége. Nem akarom ezt részletezni.

A másik szimptóma – és elnézést kérek a területi szervektől, hogy ezt is megemlítem –: a területi munkában, ha nem is széleskörűen, de helyenként provincialista szemlélet mutatkozik. Az országos és az általános érdek rovására helyi érdeket érvényesítenek, vagy olykor nehezítik, akadályozzák bizonyos szükségszerű központi elhatározások végrehajtását. Amikor ezt szóvá teszem, azt is meg szeretném mondani, hogy a területi munka az utóbbi három év során is óriásit fejlődött pártunkban. És ez nagyon jó. Sok minden született helyi kezdeményezésből, ami nem jöhetett volna létre, ha a pártbizottságok, a lakosság jó értelemben vett lokálpatriotizmusa meg nem mozdul. Állami támogatással, gyakran még anélkül is, saját erőből csodálatosan szép dolgokat produkáltak. Folytatódjék ez így továbbra is. Amikor azonban a központi szervek például ipartelepítés ügyében, vagy más, jelentős problémával fordulnak Budapesthez és a megyékhez, akkor nagyobb megértést kérünk. Nem szabad csak a megye érdekeiből vagy esetleg valamilyen rosszul értelmezett érdekeltségből kiindulni. Ezt, mint szimptómát, kötelességemnek tartottam megmondani.

Még valamit el akarok mondani a pártegységről. A párt az alapvető osztálybázison, a munkásosztályon és a parasztságon kívül hovatovább az egész társadalomra támaszkodik. A szocialista nemzeti összefogás, a párttа-

gok és a pártonkívüliek politikai szövetsége ezt is kifejezi, és ugyanez tükröződik a párt keretein belül is. Lehet, hogy ez az elért fejlődés alapján már kézenfekvő tény számunkra.

Joggal mondhatjuk, hogy népünk egységes a szocialista társadalom felépítésére irányuló óhajában és törekvésében. A népről beszélek természetesen, nem egyes állampolgárokról. Ahhoz, hogy a nép egységes maradjon és egységében még összeforrottabb legyen, mindenekelőtt a pártnak kell egységesnek lennie. Pártegység nélkül a nép sem lehet egységes. Még nem nagyon távoli a történelmi példa, amikor 1956-ban a népen belüli szakadás a párton belüli szakadással kezdődött.

Abban, hogy a párt egységes legyen, sajátos és különleges szerepe van a Központi Bizottságnak. Központi Bizottságunk egységes, pártunk is egységes. Hogy a határozatok értelmezésében és a végrehajtásában is egységesek legyünk, annak érdekében még erőfeszítéseket kell tennünk. Őszintén megmondom elvtársak, amikor ezen gondolkoztam, arra a következtetésre jutottam, hogy nekünk nehéz a történelmi örökségünk. Hogy csak a közelmúltról beszéljek, 1953 és 1957 között sok mindent átéltünk: a személyi kultusz éveit, aztán az ellenforradalmat. Azokban az években a párt szélsőséges ideológiai és politikai megnyilvánulások színtere volt. Mindez már történelem, volt és elmúlt, de a maradványai, a nehéz történelmi örökség nyomai még megvannak. Az egyik ilyen maradvány az, hogy egyes elvtársak egyoldalú érzékenységben szenvednek. Ez persze inkább az idősebbeket érinti, akik átélték, végigharcolták azt az időszakot. S attól függően, hogy kinek mennyi jutott az egyikből, a személyi kultuszból, és mennyi a másikból, a revizionizmusból, olyan természetű az érzékenységük. Az egyiknek az egyikből, a másiknak a másikból jutott több, van akinek mind a kettőből egyformán. Vannak elvtársak, akik azonnal idegesek lesznek, ha a központi irányítás erősítését szorgalmazzuk; azt mondják, hogy már megint mi lesz itt, mindent tönkreteszünk.

Mások attól lesznek idegesek, ha arról van szó, hogy erősíteni kell a vállalatok önállóságát, mert arra szükségünk van és így tovább. Azt hiszem, egyik fajta érzékenységet sem kell bővebben illusztrálnom.

Mostanában ritkán emlegetjük azt a párthatározatot, amelyben pártunk kétfrontos harcot hirdetett, pedig van bizonyos aktualitása. Amikor a párt 1956 decemberében ténylegesen, majd az 1957-es pártértekezleten dokumentumszerűen is meghirdette a kétfrontos harcot, ha jól emlékszem, akkor a következő volt a helyzet: először is a marxista–leninista bázis, őszintén szólva meglehetősen szűk volt. Ezt így kell mondani, hogy érzékeltessem a helyzetet, még ha esetleg egy kis túlzás is van benne. Ugyanakkor számottevő volt a dogmatikus, szektás tényezők, és talán még annál is nagyobb a revizionista, opportunista és egyéb elemek bázisa. Ma már nem ez a helyzet, ennélfogva a kétfrontos harc kérdése is másképpen vetődik fel. Ma a marxista–leninista bázis széles, kiterjedt, eszménk uralkodó, meghatározó, bár még léteznek dogmatikus és revizionista maradványok. Nem azt ajánlom, hogy most újból hirdessünk kétfrontos harcot, de legalább meg kell őrizni a kétirányú érzékenységet. Valaki ne mindig csak egyvalamire legyen érzékeny. Legyünk érzékenyek a dogmatikus, szektás nézetekkel szemben, és ugyanúgy a revizionista, opportunista, jobboldali, vagy egyéb káros nézetekkel és megnyilvánulásokkal szemben is. Ez olyan követelmény, amelyet a Központi Bizottságnak és minden tagjának, sőt, általában minden közéleti embernek szem előtt kell tartani.

Ennél a témánál engedjenek meg nekem még egy kis történelmi visszapillantást és illusztrációt: 1956 decemberében – a meghatározó jelentőségű központi bizottsági ülés időpontjában –, a Központi Bizottságnak 23 tagja volt. Ezek az elvtársak különböző utakat jártak be. Sokan hosszú-hosszú idő után ezen az ülésen találkoztak egymással először. Mind kommunisták voltak, de természetesen más-más tapasztalatok alapján gondolkod-

tak. A 23 ember akkor, azt hiszem, két dologban értett egyet: a szocialista, kommunista eszme híve volt, és kész volt harcolni a népi demokratikus rendszerért, a munkáshatalom megtartásáért, és megszilárdításáért. Ez a vezetés azóta, sok év alatt összeforrott. Tulajdonképpen ez a vezetés és – mondjuk meg úgy, ahogy van – az 1957-es pártértekezlet alapozta meg a mi jelenlegi platformunkat. Aki ott volt azon a pártértekezleten, annak emlékeznie kell rá, hogy micsoda éles összecsapás folyt akkor a dogmatizmus fő irányzatával; az újjászervezett pártban már nem voltak revizionista tényezők. A pártértekezleten még jobban összeforrott a pártvezetés, és azt követően természetesen a párttagság is.

Megemlíteném az 1958-as decemberi vitákat a mezőgazdaság szocialista átszervezéséről. Egységesek voltunk, mindnyájan szocializmust akartunk, de azért három, egymástól világosan megkülönböztethető nézet ütközött meg, noha egyik nézet képviselőire sem mondhatom, hogy szubjektíve nem a szocialista átszervezés hívei voltak. Emlékeznek rá: volt egy olyan irányzat, amelynek a képviselői azt mondták, hogy a középparasztot meg kell kopasztani, kemény kézzel kell bánni vele, mert csak úgy lehet és kell, úgymond, rendet teremteni, csak úgy lesz majd szocializmus a falun. Volt egy másik irányzat, amelynek a képviselői úgy vélték, hogy az átszervezéshez nincsenek meg a feltételek, és ha nem tudunk rendes, jó, szocialista nagyüzemi mezőgazdaságot létrehozni, akkor inkább hozzá se fogjunk, ne kompromittáljuk magát az eszmét. A Központi Bizottság annak idején határozott, s most a legutóbbi ülésen tárgyaltuk ennek a döntésének húszéves eredményeit. Visszagondolva arra az egykori központi bizottsági ülésre, meg kell mondanom, hogy jelentős ülés volt. Ezt azért említem, mert az ülésen nagy vita volt, nézetek ütköztek össze, és végül helyes döntés született. Attól sem kell tehát félnünk, ha néha polemizálunk egy kicsit. Mi a népet, az embereket biztatjuk, hogy beszélgessenek, vitatkozzanak; biztassuk saját magunkat is!

Nem kell félni attól, ha néha itt, az ülésen vitatkozunk, itt jogunk van vitatkozni egymással. Sőt, ha valaki a témával kapcsolatban jobb megoldást tud az ajánlottnál, az köteles is elmondani, és azt is, ha valami a véleménye szerint nem lesz jó.

Persze később, az 1957-es pártértekezlet és az 1958-as KB-ülés után is vitatkoztunk. Például a gazdaságirányítási reformról és más kérdésekről. Ez természetes. Mire ügyeljünk ma, amikor vitatkozunk? Most nem csak a jelenlevőkről beszélek: van egy tekintélyes, néhány ezernyi párt-, állami, gazdasági és tömegszervezeti aktívánk. Tulajdonképpen nagyon sok függ az ő magatartásuktól, így a tömegek befolyásolása is. Rájuk is érvényes, amit a vitáinkról mondok. Arra ügyeljünk, hogy vita közben senki se nevezze ki önmagát külön a munkásosztály érdekeinek képviselőjévé, senki se nevezze ki önmagát másokkal szemben a parasztság érdekeinek a képviselőjévé, vagy külön az értelmiség képviselőjévé. Úgyis ismerjük mindenkinek a hovatartozását. Senki se beszélje be magának ezt a külön képviseleti teóriát. Ilyen reszortbeosztással nem lehet élni és dolgozni. Mindenki értse meg, hogy sem a Központi Bizottság, sem a Politikai Bizottság, mint testületek, sem a tagjaik nem lehetnek csak munkáspártiak, csak parasztpártiak, csak értelmiségi pártiak. Egyidejűleg kell munkáspártinak, parasztpártinak, értelmiségi pártinak, azaz néppártinak lennünk! Senki se nevezze ki sem saját magát, vagy negatív előjellel a másikát ilyen vagy amolyan pártinak. Aki becsüli az állami tulajdont, az becsülje a szövetkezeti tulajdont is, és aki a szövetkezetit becsüli, az becsülje az állami tulajdont is; aki az egyik szektort támogatja, az a másikat is támogassa. Nekünk nagyon világos határozataink vannak, azokat kell végrehajtani, akkor sok minden mástól mentesülünk, ami esetleg kellemetlen lehet. Meg kell mondani, hogy mindezeket a vitákat pozitív módon zártuk le, megfelelő pártdöntésekkel oldottuk meg, bizonyos vitákat pedig nem utolsósorban a XI. kongresszus annyira fontos elvi döntésével zártunk le.

Mindnyájunkra kötelező, hogy annak szellemében és betűinek megfelelően dolgozzunk.

Én nagyon sok embert ismerek, és szubjektíve mindenkit tisztelek. Azt nem tisztelem, akinek nincs nézete, vagy cinikus. A mi körünkben nincs ilyen ember. A politikában, a harcban is tisztelem azt, akinek önálló nézete van és meg van győződve annak helyességéről, a maga igazságáról. Mindenki fejtse ki a nézeteit, cseréljünk véleményt, vitatkozzunk, ha kell: csapjunk össze, mert akkor megfelelő döntés szuletik. Mélyen meg vagyok győződve róla, hogy azok, akik részt vettek az előbb említett vitákban – visszamegyek egészen 1956 decemberéig –, szubjektíve feltétlenül tisztességes és jó szándékú emberek, pedig közülük sokan már nincsenek itt a Központi Bizottságban. Azt mondjuk: szubjektíve becsületesek, és akkor már senki sem vonhatja kétségbe az emberi tisztességüket.

Így és ilyen szellemben, a fontos kérdésekben ilyen nagyfokú érzékenységgel dolgozott a párt hosszú, hosszú időn át. És így dolgozunk a XI. kongresszus óta is, nagyon feszítetten és nem eredménytelenül. Az alapvető feladatokat meg tudtuk oldani. A XI. kongresszus elvi eligazításai pontosak, világosak, marxista eligazítások, jól szolgálják az ország, a nép érdekeit. Változatlanul, sőt, fokozott erővel és még nagyobb hozzáértéssel kell dolgoznunk ezeknek a határozatoknak mind eredményesebb végrehajtásáért.

A határozatok mindenkire kötelezőek, de senki se legyen katolikusabb a római pápánál. Ezt nem azért mondom, mert történetesen jártam Rómában. Én már annak előtte is megmondtam, hogy a Központi Bizottságnál senkinek sem kell osztályharcosabbnak lennie: nekünk rendes, osztályharcos pártunk és Központi Bizottságunk van.

A következtetéseket azzal szeretném befejezni, ami nekem személy szerint is mély meggyőződésem, és a Politikai Bizottság is kifejezte ezt a meggyőződését, hogy ha megőrizzük és megerősítjük irányvonalunkat,

folytatjuk a politikánkat, és ha a néppel együtt, a nép javára, jó eredménnyel megoldjuk az előttünk álló feladatokat, akkor a párt méltóképpen felkészülhet a XII. kongresszusra, és ott a Központi Bizottság nyugodt lelkiismerettel adhat majd számot a két kongresszus között végzett munkáról.

Megragadva az alkalmat, hogy ülésünkön a kongresszus másik választott testületének, a Központi Ellenőrző Bizottságnak a tagjai is jelen vannak, a Központi Bizottság nevében szeretném köszönetemet kifejezni a Központi Ellenőrző Bizottság tagjainak, akik a XI. kongresszus irányvonala alapján, munkájukkal segítik és támogatják a Központi Bizottság tevékenységét.

Azzal szeretném befejezni, hogy kérem a tisztelt Központi Bizottságot: az írásban beterjesztett határozati javaslatot vitassa meg, támogassa, fogadja el, és emelje határozattá.

A Központi Bizottság határozata a XI. kongresszus óta végzett munkáról és a párt feladatairól*

A Központi Bizottság több mint féléves előkészítő munka után, a párt-, az állami és a társadalmi szervek tapasztalatait és javaslatait figyelembe véve, átfogóan értékelte a kongresszusi határozatok végrehajtásának helyzetét, és megállapította:

– A Magyar Szocialista Munkáspárt 1975 márciusában megtartott XI. kongresszusa helytállóan elemezte az akkori hazai és nemzetközi viszonyokat, helyesen jelölte ki a szocializmus építésének soron levő és távlati feladatait. Bár a világgazdasági helyzetnek számunkra kedvezőtlen változásai, a nemzetközi ideológiai harc éleződése miatt a szocialista építőmunka belső és külső feltételei az előre láthatónál nehezebbekké váltak, a kongresszus határozatainak, a párt programnyilatkozatának elvi és politikai útmutatásai kiállották a gyakorlat próbáját, azokat az élet teljes mértékben igazolta.

– A Központi Bizottság, az állami, a gazdasági és a kulturális élet irányító szervei, a tömegszervezetek és -mozgalmak vezető testületei idejében megfelelő határozatokat hoztak a kongresszus elvi útmutatásainak gyakorlati megvalósítása céljából.

– Népünk jól fogadta, tettekkel támogatja és eredményes munkájával megoldja a kongresszus által kitűzött feladatokat. Mindennek köszönhetően a XI. kongresszus határozatainak végrehajtása sikeresen folyik az

* Megjelent a Népszabadság 1978 április 23-i számában.

élet minden fő területén, a belpolitikában, a gazdasági építőmunkában, az ideológiai, tudományos és kulturális területen, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésében. A kongresszus határozataiban, az ötödik ötéves népgazdasági tervben előírt feladatok időarányos részének megfelelő megoldásával eredményesen, töretlenül folytatódik hazánkban a fejlett szocialista társadalom építése, az ország gazdasága erősödik, az életszínvonal emelkedik, s növekszik a Magyar Népköztársaság nemzetközi tekintélye.

– A XI. kongresszus határozatai, az azokat kiegészítő központi bizottsági határozatok, állami döntések jelentik változatlanul a további munka alapját. Társadalmunk politikailag egységes, a munkásosztályban, a parasztságban, az értelmiségben, egész népünkben él és növekszik a szocialista céljaink elérésére irányuló tettrekészség. Minden szükséges feltétel adott tehát, illetve folyamatosan megteremthető ahhoz, hogy a XI. kongresszus határozatait időarányosan, jó eredménnyel megvalósítsuk.

A Központi Bizottság a XI. kongresszus határozatainak végrehajtását ellenőrizve arra a következtetésre jutott, hogy most a legfőbb feladat a párt eddigi irányvonalát követve a végrehajtás további javítása minden területen és minden szinten; az eddiginél is nagyobb súlyt kell helyezni a végrehajtás megszervezésére és az ehhez szükséges személyi feltételek megteremtésére. A XI. kongresszus határozata és programnyilatkozata átfogja építőmunkánk egészét, ezért a jelen határozat célja, hogy azokra a legfontosabb feladatokra hívja fel a figyelmet, amelyek megoldásával most leginkább elősegíthetjük a kongresszus határozatainak következetes megvalósítását, s újabb lendületet adhatunk a szocializmus építésének.

I. A NEMZETKÖZI HELYZET, KÜLPOLITIKÁNK

A XI. kongresszus elemzően vizsgálta a világpolitika fő tényezőit és irányzatait, amelyek azóta is meghatározzák a nemzetközi helyzet alakulását. Az elmúlt három évben a szocializmus pozíciói világméretekben tovább erősödtek, a kapitalizmus általános válsága mélyült, jelentős sikereket ért el a nemzeti felszabadító mozgalmak harca, szélesedett a békeszerető erők küzdelme az enyhülés irányzatának további térhódításáért.

A nemzetközi erőviszonyok kedvező alakulásának eredményeként került sor Helsinkiben a történelmi jelentőségű európai biztonsági és együttműködési értekezletre, amely fordulatot jelzett földrészünkön és a nemzetközi helyzet általános alakulására is kedvezően hatott. A helsinki értekezlet jótékonyan befolyásolta a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élését, a kétoldalú kapcsolatokat. Az európai biztonsági értekezleten részt vett 35 állam képviselőinek belgrádi találkozója – az elhúzódó viták ellenére – hasznos volt, és kielégítő eredménnyel zárult.

A különböző reakciós erők, a fegyverkezésben érdekelt monopóliumok, a béke és a társadalmi haladás ellenségei ismét aktivizálódtak, igyekeznek megakadályozni a pozitív folyamatokat, az enyhülés térhódítását. A „szovjet fenyegetés"-ről szóló régi hazugságok felújításával a fegyverkezési verseny fokozásának veszedelmes útjára akarják szorítani az emberiséget. Erősítették propagandájukat a szocialista országok ellen, az emberi jogok védelmének ürügyén megpróbálnak beavatkozni belügyeikbe. A nemzetközi küzdőtéren objektíve a reakciónak, az enyhülés szélsőséges ellenfeleinek kezére játszik az a körülmény is, hogy a szocialista országok, a haladás erői a békéért, a nemzetközi biztonságért tett erőfeszítéseik során szüntelen beleütköznek a kínai vezetők nagyhatalmi külpolitikájába.

1. Kormányzatunk, a Magyar Népköztársaság külpoli-

tikája a pártkongresszus irányvonalát, az Országgyűlés állásfoglalásait követi, a közös érdekű kérdésekben a szocialista országok egyeztetett külpolitikai álláspontjának megfelelően lép fel, aktívan és eredményesen szolgálja országunk, népünk érdekeit, a szocializmus, a társadalmi haladás, a béke általános ügyét.

Külpolitikai tevékenységünk alapvető feladata szövetségünk, barátságunk, együttműködésünk erősítése a Szovjetunióval, a Varsói Szerződés, a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának tagállamaival, a szocialista közösség országaival. Ez a politika megfelel népeink közös eszméinek, érdekeinek és céljainak, egyben országunk szuverenitásának, népünk nemzeti függetlenségének is erős támasza, békés szocialista építőmunkánk folytatásának legfőbb biztosítéka. A kapcsolatok továbbfejlesztésére az elmúlt időszakban is meghatározó befolyást gyakoroltak párt- és kormányküldöttségeink találkozói, országaink, pártjaink képviselőinek rendszeres megbeszélései, tapasztalatcseréi. Aktívan részt veszünk a szocialista országok többoldalú együttműködésének kibontakoztatásában minden területen.

2. Támogatjuk a gyarmati uralom alól felszabadult népek harcát a társadalmi haladásért és a teljes nemzeti függetlenség biztosításáért. A barátság szellemétől áthatott, több magas szintű találkozóra került sor a fejlődő országok vezetőivel; ezek jól szolgálták a kapcsolatok szélesítését. Kibontakozó sokoldalú, politikai, gazdasági, kulturális együttműködésünk révén hozzájárulunk, hogy az új nemzeti államok megszabaduljanak az imperialista gyarmatosítás súlyos örökségétől, s az új gyarmatosító törekvésekkel szemben megszilárdítsák politikai függetlenségüket, gazdasági önállóságukat. A világ haladó közvéleményével együtt szolidárisak vagyunk azzal a küzdelemmel, amelyet Dél-Afrika és a világ más térségeinek népei vívnak a még meglevő gyarmati elnyomás és a szégyenletes faji megkülönböztetés ellen.

3. A párt XI. kongresszusán megerősített elvi álláspontunknak megfelelően következetesen munkálkodunk

a békés egymás mellett élés politikájának kiterjesztésén, a tőkésországokkal fennálló kétoldalú, egyenjogú és kölcsönösen előnyös kapcsolatok szélesítésén. A Magyar Népköztársaság a kongresszus óta 18 állammal létesített diplomáciai kapcsolatot, és jelenleg 122 állammal áll diplomáciai viszonyban, s képviselve van minden jelentős nemzetközi szervezetben.

Az európai biztonsági és együttműködési értekezletet követően hazánk kormánya 19 tőkésországnak tett konkrét együttműködési javaslatot a záróokmány szellemében. A békés egymás mellett élés elvei alapján fejlődtek kölcsönösen előnyös kapcsolataink Finnországgal, Ausztriával, a Német Szövetségi Köztársasággal, Olaszországgal és több más európai tőkésországgal, amihez további lehetőséget tártak fel a Központi Bizottság első titkárának, az Elnöki Tanács elnökének, a Minisztertanács elnökének, a külügyminiszternek és országunk más képviselőinek hivatalos tárgyalásai. Haladás történt a Magyar Népköztársaság és az Amerikai Egyesült Államok kapcsolataiban is.

4. A Magyar Népköztársaság legfőbb külpolitikai célja a béke védelme és megszilárdítása. Állhatatosan harcol azért, hogy a nemzetközi feszültség enyhülésének irányvonala folytatódjék. Támogatja azokat a nagy jelentőségű, széles körű szovjet javaslatokat, a Varsói Szerződés szervezetének kezdeményezéseit, amelyek a fegyverkezési verseny megfékezését célozzák. Helyesli a nemzetközi helyzet enyhülésére meghatározó módon kiható szovjet–amerikai kapcsolatok további javítását, a stratégiai fegyverek korlátozását célzó SALT II. tárgyalások folytatását, s kívánja azok eredményes befejezését. Határozottan fellép a neutronfegyverek gyártásának és nyugat-európai elhelyezésének terve ellen.

A nemzetközi feszültség enyhítését, a háborús veszély csökkentését szolgálja a különböző társadalmi rendszerű országok együttműködése gazdasági, tudományos, kulturális és politikai téren. Ezért is törekszünk mind a fejlett kapitalista, mind a fejlődő országokkal együttműködésünk szélesítésére minden lehetséges területen.

A Magyar Népköztársaság belpolitikai helyzete szilárd, fejlődése kiegyensúlyozott. A kongresszusi határozatok végrehajtásának eredményeként tovább erősödtek társadalmi rendszerünk szocialista vonásai. A párt, a munkásosztály vezető szerepe érvényesül, a dolgozó nép hatalma, a proletárdiktatúra rendszere szilárd. A társadalmi fejlődés fő folyamataiban megvalósulnak a tudományos szocializmus elvei. Fejlődtek a szocialista tulajdonviszonyok; rendszerünk gazdasági alapja a termelőeszközök állami és szövetkezeti tulajdona. A társadalom osztályviszonyait a munkásosztály, a parasztság, az értelmiség egymáshoz való közeledése, alapvető érdekeinek azonossága és az alkotó együttműködés jellemzi. Az országban szilárd az állam- és közbiztonság, törvényes rend van.

A tudományos szocializmus eszméi széles körben terjednek, és mindinkább áthatják a közgondolkodást. A szocialista világnézet és erkölcs fejlődését érzékelhetően bizonyítják az építőmunka eredményei, a dolgozó nép nehéz helyzetekben is megnyilvánuló helytállása, politikai érettsége.

1. Pártunk szövetségi politikája megfelelően érvényesül: a munkás-paraszt szövetség rendszerünk biztos politikai alapja. A Hazafias Népfront keretében a munkásosztály vezetésével megvalósuló szocialista nemzeti egység kifejezi a társadalom minden osztályának és rétegének, munkásoknak, parasztoknak, értelmiségieknek, alkalmazottaknak, kisiparosoknak, kiskereskedőknek, a különböző világnézetű embereknek, párttagoknak és pártonkívülieknek, hívőknek és ateistáknak, a hazánkban élő és teljes egyenjogúságot élvező nemzetiségieknek alkotó összefogását a közös szocialista célok érdekében.

A XI. kongresszuson kitűzött alapvető célokkal a Hazafias Népfront, a szakszervezetek, a Magyar Kommu-

nista Ifjúsági Szövetség, a szövetkezetek kongresszusain, az írók és a művészek alkotószövetségeinek közgyűlésein kifejezett politikai egyetértés megnyilvánul a szocializmus építését szolgáló tettekben is. A társadalmi és tömegszervezetek betöltik alapvető hivatásukat; eredményesen segítik a szocializmus építését, és az egész társadalom érdekeivel összhangban egyre hatékonyabban képviselik tagjaik érdekeit.

A társadalom kiegyensúlyozott helyzete tükröződik az állam és az egyházak rendezett viszonyában is. Ez azon a felismerésen alapul, hogy a szocialista társadalom építésében világnézetétől függetlenül egyaránt érdekelt minden dolgozó ember. Az állam az alkotmánynak megfelelően biztosítja a lelkiismereti szabadságot, az egyházak autonómiáját, működését, a szabad vallásgyakorlást. Ugyanakkor, mint mindenkitől, az egyházaktól, a hívőktől is megkívánja az alkotmány a törvények tiszteletben tartását, az állampolgári kötelességek teljesítését.

A párt épít arra, hogy a munkásosztály, a parasztság, az értelmiség, egész dolgozó népünk összefogása mind erősebb lesz, és hatalmas lendítőerőként előbbre viszi a szocializmus építését hazánkban.

2. Népi államunk betölti hivatását. A kongresszus határozatának megfelelően tovább erősödött az állam irányító szerepe a népgazdasági és a kulturális feladatok megvalósításában. Fejlődött a kormány testületi és ágazati irányító munkája. Javult a döntések előkészítése, a végrehajtás szervezettsége, nagyobb az összhang a központi és a helyi állami szervek tevékenységében Az Országgyűlés, a kormány napirendre tűzte és megoldotta a jogalkotás időszerű feladatait.

A kormány tagjai és az országos főhatóságok vezetői rendszeresen beszámolnak az Országgyűlés előtt. A kormány és irányító szervei fokozottan építenek a társadalmi szervezetek segítőkész támogatására.

A tanácsok népképviseleti, önkormányzati és államigazgatási jellege – a XI. kongresszus határozatának megfelelően – tovább erősödött. Egyre hatékonyabban

vesznek részt az össztársadalmi és a helyi feladatok megoldásában.

A nagyobb feladatok magasabb követelményeket támasztanak. Az irányítás színvonalának emelése érdekében az állami szervek éljenek jobban hatáskörükkel, javítsák az ágazati irányítás módszereit. A döntési rendszer tökéletesítésével el kell érni, hogy megszűnjenek az indokolatlan párhuzamosságok, a részletekbe menő beavatkozások, a felesleges, bürokratikus kötöttségek, a túlszabályozottság. Az irányítás biztosítsa minden szinten a gyors, idejében történő, világos döntést, messzemenően érvényesítse a végrehajtásban az egyéni felelősséget, az eredményes munka elismerését, a mulasztásokért pedig a felelősségre vonást.

Az állami irányításban is nélkülözhetetlen szerepe van a rendszeres ellenőrzésnek. Az államigazgatási szervek ellenőrző munkája javul, de hatékonyságának növelése, összehangoltságának javítása érdekében további erőfeszítések szükségesek. Az állami szervek ellenőrző tevékenységét jól kiegészíti és segíti a széles körű társadalmi, népi ellenőrzés. A népi ellenőrzés rendszere mintegy 40 ezer népi ellenőrre támaszkodva jól tölti be szerepét. Folytatni kell az ellenőrzési rendszer korszerűsítését, és gondoskodni kell a párt-, az állami és a népi ellenőrzés jobb összehangolásáról.

3. A szocialista demokrácia a munkásosztály, a nép hatalmának, társadalmi rendszerünknek lényegi vonása. A kongresszus óta előreléptünk a szocialista demokrácia kibontakoztatásában. Az Országgyűlésben, a tanácsokban, a társadalmi és tömegszervezetekben, a tömegmozgalmak választott szerveiben fokozódott az aktivitás, nőtt a pártonkívüliek és a fizikai dolgozók, a nők és a fiatalok részvétele, emelkedett munkájuk színvonala. Az ötéves terv és a legfontosabb törvényjavaslatok országos és helyi vitái a munkahelyeken és a lakóterületeken egyaránt kedvező politikai légkörben, nagy tömegek részvételével zajlottak le. A lakosság fokozódó mér-

tékben vesz részt a helyi fejlesztési tervek kidolgozásában és végrehajtásában.

Az üzemi demokrácia továbbfejlesztése érdekében jelentős lépésekre került sor, amelyek már kezdik éreztetni hatásukat. A kongresszus határozatának megfelelően intézkedések születtek az üzemi demokrácia erősítésére és szélesítésére, a szakszervezeti bizalmiak, főbizalmiak testületének létrehozására. A bizalmiak testületének általánossá tétele és helyi jogkörének, működésének rendezése meghatározott ütemben folyik.

A párt változatlanul fontosnak tekinti a szocialista demokrácia fejlesztését, a közügyek nyilvánossá tételét, a dolgozók mind nagyobb számú részvételét a társadalmi döntésekben.

Állandó feladat az üzemekben, a szövetkezetekben, minden munkahelyen a szocialista demokrácia fejlődését biztosító keretek tartalommal való megtöltése, az általánosan érvényes elveknek a konkrét helyi viszonyokhoz igazított alkalmazása, a formális elemek megszüntetése. A párton belüli demokrácia hasson ki jobban közéletünk egészére; a pártszervezetek az élet minden területén legyenek a szocialista demokrácia fejlesztésének ösztönzői és irányítói. Következetesen lépjenek fel minden olyan esetben, amikor a hatalommal való visszaélés, a szocialista demokrácia megsértése tapasztalható.

4. A Magyar Népköztársaságban tovább szilárdult a törvényes rend, érvényesül a szocialista törvényesség. Mindenki köteles megtartani az egész nép érdekeit kifejező törvényeket, és minden állampolgár a törvény védelme alatt áll. Javul a lakosság tájékoztatása törvényes jogairól. Ezt a célt szolgálta a többi között az üzemi, vállalati jogsegélyszolgálat bevezetése, amelyet ma már az állampolgárok nagy tömegei vesznek igénybe.

Szocialista államunk minden más társadalmi rendszernél szélesebb körben biztosít jogokat állampolgárai számára. A munkához való jog valóságos érvényesülése az egész társadalom létének, fejlődésének, az állampol-

gár létbiztonságának legfontosabb feltétele. A közügyekben való részvételhez, a tanuláshoz, a művelődéshez, a pihenéshez, az ingyenes orvosi ellátáshoz, a társadalombiztosításhoz való jog, a nyugdíjrendszer kiterjesztése minden dolgozóra, a szociális juttatások széles köre teszi mind teljesebbé és harmonikusabbá a Magyar Népköztársaság állampolgárainak életét. Ezek a jogok szocialista rendszerünk lényegéből fakadnak, és olyan mértékben szélesednek és teljesednek ki, amilyen mértékben előrehaladunk a fejlett szocialista társadalom építésének útján.

III. A GAZDASÁGI ÉPÍTŐMUNKA

A gazdasági építőmunka – jelentőségének és a XI. kongresszus határozatának megfelelően – a párt tevékenységének középpontjában áll.

Népgazdaságunk az utóbbi években nehezebbé vált külső és belső feltételek közepette is fejlődött. Alapjában véve sikeresen oldjuk meg az intenzív fejlődésre való áttérés és a megváltozott világpiaci viszonyokhoz történő alkalmazkodás bonyolult feladatait.

A negyedik ötéves népgazdasági tervet minden korábbinál nagyobb tervszerűséggel, sikeresen teljesítettük. Az ötödik ötéves terv első évében, 1976-ban – főleg a mezőgazdaságot sújtó nagy szárazság miatt – a tervezettnél lassúbb volt a növekedés, majd 1977-ben ismét gyorsult a gazdasági fejlődés üteme, dinamikusan nőtt a termelés és a nemzeti jövedelem. A mezőgazdaság jó munkával pótolni tudta az előző esztendőben keletkezett elmaradását. Gazdaságpolitikánk helyességét, népünk helytállását, munkájának sikerét tükrözi, hogy a népgazdaság minden ágában elértük vagy megközelítettük az ötödik ötéves terv első két évére kitűzött fő célokat.

Javult a gazdasági munka hatékonysága, emelkedett a munka termelékenysége. Gyarapodtak és korszerűsödtek a népgazdaság termelőalapjai. Fontos területeken meggyorsult a műszaki fejlődés, kibontakozott, megerősödött a termelési kooperáció. Erőteljesen bővült a külkereskedelmi forgalom. Az egyensúlyjavítás érdekében a belföldi felhasználás kisebb mértékben nőtt, mint a nemzeti jövedelem. Ilyen körülmények között is sikerült megteremteni az életszínvonal emelésének anyagi alapjait.

Erőfeszítéseink ellenére még nem tudtuk kellően kibontakoztatni a népgazdaság hatékonyabb fejlődését tartósan segítő folyamatokat. A lehetségesnél és a szükségesnél lassabban haladunk a gazdaságos termelési szerkezet kialakításában. Változatlanul sok kívánnivalót hagy maga után a beruházási tevékenység. A munkaerőgazdálkodás és -képzés nem igazodik megfelelően a népgazdaság lehetőségeihez és igényeihez. Nem kielégítő a korszerű gépek és berendezések kihasználása. A vállalatok még nem érték el a termelés hatékonyságának kívánatos szintjét. Mindennek része van abban, hogy a kedvezőtlen világgazdasági tényezők hatását nem sikerült a szükséges mértékben ellensúlyozni, a külkereskedelmi egyensúly nem javult az előirányzottnak megfelelően.

A párt gazdaságpolitikája, az ötödik ötéves terv helyesen szabja meg munkánk irányát. Gazdasági munkánk fő követelménye a tervszerűség fokozása, a társadalmi termelés hatékonyságának növelése. Jövőbeni fejlődésünket saját lehetőségeink jobb hasznosítására, tartalékaink feltárására, népünk odaadó munkájára, a szocialista gazdasági integráció elmélyítésére, a KGST keretében folytatott együttműködés további erősítésére alapozzuk. A kapitalista országokkal létrejött, fejlődő, kölcsönösen előnyös gazdasági kapcsolatok lehetőségeinek jobb kihasználására törekszünk.

A Központi Bizottság folyamatosan napirendre tűzte a gazdasági építőmunka fontosabb feladatait. A kongresszus útmutatásaiból kiindulva, és az ország gazdasági

lehetőségeit figyelembe véve kidolgozta az ötödik ötéves terv irányelveit, rendszeresen figyelemmel kísérte gazdasági fejlődésünk fő folyamatait. Meghatározta hosszú távú külgazdasági politikánk irányelveit, a termelési szerkezet fejlesztésének irányait és feltételeit. Legutóbbi ülésén áttekintette a mezőgazdaság és az élelmiszeripar fejlődését, kijelölte a további tennivalókat. Készül az építőipar és a lakásépítés helyzetének áttekintésére. Jelenleg az ötödik ötéves terv és az annak fontos részét képező 1978. évi népgazdasági terv végrehajtására összpontosítjuk erőinket.

1. Előrehaladásunknak alapvető követelménye, hogy olyan jó minőségű és keresett cikkeket termeljünk, amelyek a hazai igényeknek megfelelnek, illetve a világpiacon gazdaságosan értékesíthetők. A termelési szerkezet olyan változtatása, amely számol a hazai adottságokkal és jobban igazodik a nemzetközi élvonal mércéjéhez, növeli a társadalmi munka hatékonyságát, és a dinamikus és kiegyensúlyozott gazdasági növekedésnek jelentős forrása. Ezért gyorsítani kell a termelési szerkezet szelektív fejlesztését.

A termékszerkezet korszerűsítése a vállalatok állandó és alapvető feladata. De elengedhetetlenül szükséges, hogy a központi irányítás, az illetékes állami szervek a népgazdasági összefüggések ismeretében a terv és a szabályozás eszközeivel az eddiginél erőteljesebben serkentsék a gazdaságos termelés gyorsabb fejlődését, ugyanakkor korlátozzák a gazdaságtalan termelést. A vállalati érdekeltséget úgy kell továbbfejleszteni, hogy az a jelenleginél jobban ösztönözzön a korszerű termékszerkezet kialakítására, a gazdaságtalan termelés visszaszorítására.

Egész népgazdaságunk fejlődésében, s ezen belül különösen a termelési szerkezet átalakításában, magas színvonalú termékek kifejlesztésében, új technológiák bevezetésében, versenyképességünk fokozásában kiemelkedő jelentőségű a tudományos kutatás hatékony-

ságának növelése, a tudomány és a gyakorlat kapcsolatainak erősítése.

2. A nemzeti jövedelem növelése, a termelés korszerűsítése megköveteli, hogy jelentős anyagi eszközöket fordítsunk beruházásokra. Az ötödik ötéves terv a szocialista szektorban mintegy 870 milliárd forint beruházást írt elő. Az ötéves terv első két évében a beruházások időarányos előirányzatát összességében túlteljesítettük. Ezen belül egyes nagyberuházásoknál, valamint az alapanyaggyártó iparágak, a nem termelő ágazatok beruházásainál elmaradás mutatkozik. A vállalati beruházások jelentősen hozzájárultak a termelési színvonal emeléséhez, a hatékonyság növeléséhez, nemzetközi versenyképességünk fokozásához.

Ötéves tervünk előttünk álló időszakában fontos feladat a beruházások tervszerűségének javítása. Fokozottabb összhangot kell teremteni a társadalmi, gazdasági célok, a rendelkezésre álló anyagi eszközök és a beruházási kapacitások között. Ennek figyelembevételével kell fontosság szerint rangsorolni az ágazati és a helyi beruházási javaslatokat. Továbbra is koncentráljuk erőinket a népgazdaság fejlődését meghatározó nagyberuházásokra, egyidejűleg megfelelő lehetőségeket biztosítunk a piaci igényekhez alkalmazkodó vállalati kezdeményezéseknek. Meg kell javítani a beruházások gazdasági és műszaki előkészítését, s fokozottabban kell törekedni az elhatározott beruházások határidőre történő kivitelezésére. A vállalatokat érintő közgazdasági szabályozás segítse elő a beruházók, a tervezők, a kivitelezők együttműködését és ösztönözzön a költségek csökkentésére, a határidő rövidítésére, a hatékonyság növelésére.

3. Szocialista társadalmunk jelentős vívmánya a teljes foglalkoztatottság. Gazdaságfejlesztési feladataink megoldásához új munkaerő a jövőben is csak korlátozott mértékben áll rendelkezésre, s ezért további fejlődésünk kulcskérdése a rendelkezésre álló munkaerő legcélszerűbb foglalkoztatása. Jelenleg népgazdasági szinten nincs kellő összhang a munkahelyek száma és a rendel-

kezésre álló munkaerő között; vállalati szinten egyidejűleg tapasztalni munkaerőhiányt és -felesleget; a rendelkezésre álló munkaerőt nem mindig ott foglalkoztatjuk, ahol ez népgazdasági szempontból a legcélszerűbb lenne; a munkaidőalap nincs kellően kihasználva, és sok helyen laza a munkafegyelem.

A meglevő munkaerő jobb, ésszerűbb foglalkoztatása, a munkaerőhelyzet fokozatos javítása sokoldalú, körültekintő intézkedéseket követel az állami irányító szervektől, a gazdálkodó egységek vezetőitől, valamint a párt- és tömegszervezetektől.

A központi tervezés gondoskodjék arról, hogy a fejlesztési célok és a rendelkezésre álló munkaerő elosztása egymással összhangban legyen. Központi és vállalati szinten az új munkahelyek megszervezésekor messzemenően számolni kell a rendelkezésre álló munkaerővel. Minden beruházás elkezdése előtt meg kell állapítani, hogy milyen belső átszervezéssel, vagy e lehetőség hiányában, milyen külső forrásból biztosítható az új berendezések üzemeltetéséhez szükséges munkaerő. A gazdasági szabályozás és ezen belül a bérpolitika eszközeivel érdekeltté kell tenni mind a vállalatokat, mind a dolgozókat a felesleges munkahelyek megszüntetésében, a munkaerő üzemen belüli és üzemek közötti átcsoportosításában.

A rendelkezésre álló munkaerővel mindenekelőtt a népgazdaságilag fontos, nagyobb eredményt adó termelőtevékenység szükségleteit kell kielégíteni, arra is ügyelve, hogy a dolgozók képességeiknek leginkább megfelelő munkakörbe kerüljenek. Oktatási és képzési rendszerünknek a jelenleginél tervszerűbben kell elősegítenie a dolgozók felkészítését a népgazdaság szükségleteivel összhangban álló foglalkoztatásra. A munka melletti intézményes továbbképzést és átképzést az oktatási-képzési folyamat szerves részévé kell tenni.

A munkaerővel való jobb gazdálkodásnak nagy tartaléka a munkaidő jobb kihasználása. Jelenleg sok idő megy veszendőbe, részben anyagellátási, szervezési hi-

bák, részben a sok helyen megtűrt lazaságok miatt. Ennek a helyzetnek a megváltoztatása elsősorban a munkahelyi vezetésre ró feladatokat. Biztosítani kell a folyamatos munkavégzés technológiai és munkaszervezési feltételeit, a normák rendszeres karbantartását, a törvényes munkaidő fegyelmezett ledolgozását.

Társadalmunk továbbra is biztosítja mindenkinek a szabad munkavállalás jogát. A szabad munkavállalás joga elválaszthatatlan a munkaköri kötelességek pontos teljesítésétől. A becsületesen dolgozó többség igazságérzete is azt követeli, hogy aki nem teljesíti vállalt kötelezettségét, megsérti a munkafegyelmet, az eddiginél nagyobb mértékben érezze ennek hátrányait. A gyakori vagy nem méltányolható munkahely-változtatás nagy népgazdasági veszteségek forrása, ezért az üzemek, a vállalatok felelős vezetői ilyen esetekben a jelenleginél következetesebben érvényesítsék a törvényadta gazdasági és jogi szankciókat.

A pártszervezetek mozdítsák elő, hogy a kommunisták, az öntudatos dolgozók személyes példájukkal is segítsék közüggyé tenni a lazaságok elleni harcot, támogassák a gazdasági vezetőknek a munkaidő teljes kihasználására, a munkaerő-gazdálkodás javítására irányuló intézkedéseit.

4. Az életkörülmények javításának fontos eleme a munkaidő csökkentése. Az elmúlt években a társadalom igényével összhangban széles körben megvalósult a 44 órás munkahét és a kéthetenkénti szabad szombat. A munkaidő további csökkentése a párt politikájának változatlan törekvése, azonban a népgazdaság helyzete, a munkaerő-gazdálkodás problémái jelenleg ezt még nem teszik lehetővé. A Központi Bizottság úgy véli, elő kell készíteni az ötnapos munkahét bevezetését az 1980-as évek elejére, a jelenlegi munkaidő csökkentése nélkül.

5. A népgazdaság tervszerű, arányos fejlődését jól segítette gazdaságirányítási rendszerünk. A központi irányítás, valamint a vállalati, szövetkezeti és tanácsi ön-

állóság egyidejű erősödése eredményes volt: ösztönözte a kezdeményezőkészséget, az egész népgazdaságban jelentős alkotó energiákat szabadított fel. A gazdasági vezetők nagyobb része élni tudott a megnövekedett önállósággal, munkájuk nagymértékben járult hozzá eredményeink eléréséhez.

Az ötödik ötéves terv megkezdésével egyidőben sor került a gazdasági szabályozó rendszer egyes elemeinek módosítására. A szabályozó rendszer továbbfejlesztése elősegítette, hogy a vállalatok a külső piaci feltételek változását jobban érzékeljék.

A gazdaságirányítás mostani rendszerével egyidejűleg életbe léptetett árrendszer segítette gazdaságpolitikai céljaink elérését. A szocialista gazdaság erejét bizonyítja, hogy az állam a magas világpiaci árak begyűrűző hatását központi eszközökkel fékezni tudta, biztosította gazdaságunk dinamikus fejlődését, népünk életszínvonalának további emelkedését. Emiatt viszont olyan helyzet alakult ki, hogy jelenleg a termelői árszínvonal – az állami támogatások és elvonások bonyolult rendszere következtében – meghaladja az általános fogyasztói árszínvonalat. A termelői és a fogyasztói árak nem tükrözik a valóságnak megfelelően a ráfordításokat, ami nehezíti a tisztánlátást, a hatékony gazdálkodást, a termékszerkezet átalakítását, a gazdaságpolitikai célok megvalósítását népgazdasági méretekben s az üzemeknél egyaránt.

Ezért a Központi Bizottság távlatilag szükségesnek tartja árrendszerünknek a gazdaságpolitikai célokkal összhangban álló tökéletesítését. Az ésszerűbb gazdálkodás megköveteli, hogy a termelői és a fogyasztói árak tükrözzék jobban a valóságos ráfordításokat.

Eddigi gyakorlatunknak megfelelően a szükségessé váló fogyasztói árváltozásokat megfelelő jövedelempolitikai intézkedésekkel kell ellensúlyozni. Ennek kapcsán arra kell törekednünk, hogy hatékonyabban érvényesítsük a munka szerinti bérezés szocialista elvét, javítsuk bérezési rendszerünket. Az ár- és bérrendszernek olyan

irányban kell fejlődnie, hogy e kettő együtt hatékonyabban segítse a tényleges teljesítmények, a társadalom számára hasznos munka elismerését, s ezáltal szolgálja jobban alapvető politikai célunkat, a dolgozók életszínvonalának rendszeres emelését.

IV. ÉLETSZÍNVONAL- ÉS SZOCIÁLPOLITIKA

A Központi Bizottság, a kormány, az Országgyűlés reálisan számba vette a megnehezült nemzetközi gazdasági körülményeket, népgazdaságunk és az állami költségvetés teherbíró képességét, s ezért a kongresszuson előterjesztett, öt évre szóló 23–25 százalékos reáljövedelemnövelési előirányzatot az ötéves terv későbbi véglegesítése során 18–20 százalékra módosította.

A lakosság életszínvonala gazdasági lehetőségeinkkel összhangban az elmúlt években is rendszeresen emelkedett. A kereseti arányok kedvezően változtak. Központi béremelést kaptak az oktatási, a kulturális, az egészségügyi ágazatokban, a villamosenergia-iparban, a könnyűipar egyes területein dolgozók. Felemelték a műszakpótlékot. A munkásság és a parasztság reálkeresete céljainknak megfelelően, megközelítőleg azonos ütemben emelkedett. Az átlagot némileg meghaladó mértékben növekedett az üzemi munkások bére. Az áruellátás javult, a választék bővült. A lakosság fogyasztása, a reáljövedelem és a reálbér emelkedése azonban összességében két év alatt 1–2 százalékkal elmaradt a tervezettől.

A párt továbbra is arra törekszik, hogy a jövedelemelosztási arányok jobban szolgálják építőmunkánkat, a termelés növekvő eredményeire támaszkodva rendszeresen emelkedjék a lakosság életszínvonala, javuljanak az életkörülmények.

1. A tervidőszak első két évében 187 000 (ebből 66 050 állami) lakás, az ötéves tervben előirányzottnál összesen

20 000-rel több épült. Az új lakások 93–95 százaléka kettő vagy több, ezen belül 35–38 százaléka három- vagy több szobás. Javult a lakások felszereltsége. Csökkent a komfort nélküli lakások száma.

Az állami lakásépítés – a korábbi évekkel ellentétben – a tervezettnél nagyobb. A lakásépítésben növekedett Budapest és a többi város részesedése. Budapesten nem sikerült a hosszú ideje fennálló viszonylagos lemaradást a tervezett mértékben behozni, ma is súlyos gondok vannak.

A tanácsok által az elmúlt két évben kiutalt lakások mintegy hetven százalékába fizikai dolgozók költöztek be. A lakáselosztásban érvényesül a kongresszusnak az a határozata, hogy minden három- és több gyermekes családot néhány éven belül önálló lakáshoz kell juttatni. Az ilyen családok két éven belüli lakáshoz juttatása a fővárosban és a nagyvárosokban lényegében megoldható, országos méretben még nem. A lakáshoz jutott családoknak mintegy fele fiatal házas. A lakosságot differenciált hitellel, illetőleg kedvezménnyel ösztönözzük a lakásépítésben való anyagi részvételre.

Számottevő eredményeink ellenére a lakáskérdés változatlanul legnagyobb társadalompolitikai problémánk. A több új lakás ellenére nem csökkent, sőt némileg emelkedett a lakásigénylők száma a családok szétköltözése, a nagyobb létszámú fiatal korosztályhoz tartozók családalapítása, a faluból a városba való áramlás és az igények emelkedése miatt. Nagy anyagi erőt köt le a lakásállomány karbantartása, a korszerűtlenné vált lakások szanálása és pótlása, valamint a rendkívül eszközigényes kommunális építkezés.

A tanácsi és szövetkezeti lakások kivételével a lakásárak meghaladják az átlagkeresetű dolgozók, különösen a fiatalok anyagi lehetőségeit. Folytatódott a telekárak és az építési költségek növekedése. Ez egyéb hátrányos társadalmi következmények mellett nemkívánatos módon megnehezíti a magánlakás-építést. Ezért fokozottabb gondot kell fordítani a telekárak, az építkezési

költségek alakulására, a magánerőből történő lakásépítés feltételeinek megjavítására.

A lakáshoz jutás jelenlegi formáinak áttekintésével, felülvizsgálatával újabb és jobb lehetőségeket kell keresni annak igazságosabbá tételére. Továbbra is támogatni kell az olyan átmeneti megoldásokat, mint például az albérlői házak létesítése, és a nagyvárosokban szorgalmazni kell a nyugdíjasok házainak építését is. A párt tisztában van azzal, hogy a lakáskérdés kielégítő megoldása hosszabb időt igényel, és jelentősek a népgazdaságra háruló terhek, mégis úgy véli, hogy állami támogatással és az állampolgárok saját eszközeinek mozgósításával a reális megoldások kialakíthatók. A Központi Bizottság még ebben az esztendőben napirendre tűzi a 15 évre szóló új lakásprogram megtárgyalását.

2. Az életszínvonal emelésének egyre fontosabb eleme a szolgáltatások fejlesztése. A szolgáltatások az életkörülmények javulásával a fogyasztás egészénél gyorsabban növekvő, égető társadalmi igénnyé váltak. A nők mind nagyobb hányada vállal kereső foglalkozást, ez, valamint a változó életmód (a televízió, a háztartási gépek elterjedése) újfajta igények sokaságát keltette. Bár a szolgáltató vállalatok teljesítménye növekedett, a kisiparosok száma gyarapodott, az igények emelkedésével nem sikerült lépést tartani.

A határozottabb előrelépést közgazdasági okok és az életszínvonal követelményei is indokolják. A javító-, szolgáltatóipar egy munkahelyre jutó beruházás-, anyag-, import-, energiaigénye a nagyarányú kommunális ágazatokon – az energia-, víz-, gázszolgáltatáson – kívül viszonylag alacsony. A népgazdasági erőforrások arányosabb elosztásával, szükség szerint külön pénzügyi alapokkal és anyagi ösztönzéssel is támogatni kell a szolgáltató hálózat fejlesztését.

A lakosság ellátásának javítása érdekében fejleszteni kell az állami, a szövetkezeti, a kisiparosi szolgáltatói tevékenységet. Támogatni kell a dolgozók munkaidő után vállalt, mellékfoglalkozásként végzett szolgáltatói

tevékenységét, valamint a nyugdíjasok bevonását a munkába. Az illetékes szervek fordítsanak nagyobb figyelmet a fontos társadalmi problémát jelentő szolgáltatásokra. Javítsák a szövetkezetek anyagi érdekeltségét, a kisiparosok munka- és adózási feltételeit, dolgozzák ki a szolgáltatások fejlesztését segítő intézkedéseket és a távlati terveket.

3. Az ötéves terv széles körű szociálpolitikai program megvalósulását irányozta elő; e programnak a megvalósítását a párt és a kormány továbbra is fontos feladatának tekinti. Megkülönböztetett figyelmet fordítunk a gyermeknevelési támogatásra, a több gyermekes családok helyzetére. A bérből és fizetésből élők családi pótléka – a húsáremelés ellentételezésétől eltekintve – nem változott. A termelőszövetkezeti tagok családi pótléka azonos lett az ipari dolgozókéval. Kiterjesztettük a gyermekgondozási segélyt a szakszövetkezeti tagokra. A gyermekintézmény-hálózat a tervezett mértékben bővül, egyes területeken a társadalmi munka eredményeként azt meg is haladja. A megnövekedett születésszám miatt azonban az ellátottsági színvonal kevésbé javul. Bővült a nagycsaládosok üdülési lehetősége.

A Központi Bizottság a nyugdíjasok, általában az időskorú lakosság helyzetét társadalmunk fontos problémájának tekinti. A központi áremelések kompenzálásával és az automatikus nyugdíjemelés bevezetésével csak részben lehetett megőrizni a nyugdíjak reálértékét. Nehezíti a probléma megoldását, hogy a különböző időszakban nyugdíjba ment dolgozók nyugdíja között nagyok a különbségek. A helyzet teljes körű áttekintése és az anyagi fedezet megteremtése alapján javaslatokat szükséges kidolgozni az egyenlőtlenségek mérséklésére, mivel fejlődésünk újratermelődő és a lakosság jelentős részét érintő kérdéséről van szó. Nagy gondot kell fordítani a munkaképes nyugdíjasok aktív termelő- és társadalmi tevékenységére. A párt, kormányzatunk az időskorúak problémáival átfogó módon foglalkozik, arra tö-

rekszik, hogy e nagy jelentőségű kérdésben is megfelelő megoldásokat érjen el.

Több központi szociálpolitikai intézkedés a tervidőszak második felében realizálódhat. Az ötödik ötéves terv hátralevő éveiben gazdasági lehetőségeinkkel összhangban emelni kell az alacsony nyugdíjakat, a három- és több gyermekes családok családi pótlékát.

V. IDEOLÓGIA ÉS MŰVELŐDÉS

A szocialista építés előrehaladásával jelentős szemléletváltozás következett be az ideológiai munka és a művelődés társadalmi szerepének megítélésében, nőtt az ideológiai és a kulturális terület fogékonysága a társadalmi és a politikai kérdések iránt. A marxista-leninista eszmék a közgondolkodás meghatározó tényezői. Értelmiségünk a szocializmus ügye mellett áll.

Az elmúlt három évben is előrehaladtunk a tudományos kutatás fejlesztésében, a kutatási eredmények hasznosításában, javult a kutatómunka hatékonysága. Több intézkedés történt az állami oktatás fejlesztése érdekében. A világnézeti nevelés színvonalának emelése céljából új tantárgyakat vezettek be. Erősödött az oktatás és a közművelődés egysége, százezrek képzik, művelik önmagukat iskolán kívül. Fejlődtek a különböző művészeti ágak, az írók, az előadó- és alkotóművészek értékes művekkel gazdagították életünket. Az agitáció, a propaganda, a tájékoztatás jobban összpontosítja figyelmét a szocialista építőmunka fő kérdéseire. Mindezek eredményeképpen erősödött népünk szocialista világnézete, emelkedett műveltségének színvonala.

Társadalmunkban, s ezen belül közéletünkben – elsősorban a társadalmi fejlődés adott szakaszának objektív állapota, de az ideológiai munka hiányosságai, az elvi útmutatások esetenkénti erőtlensége miatt is – még

megtalálhatók a burzsoá ideológia, a nacionalizmus, gyakrabban a kispolgári gondolkodásmód és erkölcs maradványai, sőt újraéledésének tünetei. A szocialista közgondolkodás fejlődése mutatkozik meg abban, hogy társadalmunk túlnyomó többsége elutasítja a társadalomellenes magatartás különböző megnyilvánulásait, a protekcionizmust, a bürokráciát, élesen elítéli a pazarlást, a hatalommal való visszaélést. Kevésbé egységes a közhangulat a kispolgári szemléletmód és erkölcs, a befelé-fordulás, a közösségtől való elzárkózás helytelenítésében.

A szocializmus építésének előrehaladásával, a nemzetközi ideológiai harc fokozódásával szoros összefüggésben növekszik a tudati tényezők, a párt ideológiai tevékenységének szerepe. Az ideológiai és művelődési terület egészének közös feladata, hogy fokozottabb mértékben irányítsa a közfigyelmet a társadalom fejlődése szempontjából legfontosabb eszmei és erkölcsi kérdésekre: növelje a munka becsületét, erősítse a közösségi szemléletet, mélyítse a szocialista hazafiságot és az internacionalizmust.

1. Az ideológiai és kulturális területeken dolgozó kommunistáknak nagyobb felelősséggel, színvonalasabban és kezdeményezőbben kell azon munkálkodniuk, hogy a társadalomtudományi kutatások, a marxizmus-leninizmus oktatása, az iskolák és az egyetemek, a közművelődési hálózat, az irodalmi és a művészeti alkotások, a sajtó, a rádió és a televízió fokozott mértékben segítsék a szocialista tudat, életmód, műveltség és közgondolkodás térhódítását.

A fejlődésünk jelenlegi szakaszával együtt járó problémák megoldásának, a szocialista tudat gazdagításának és erősítésének nélkülözhetetlen feltétele a marxista-leninista elmélet művelése, alkotó alkalmazása és fejlesztése, a társadalmi fejlődés, a nemzetközi osztályharc új kérdéseinek kutatása és megválaszolása, a hazai és a nemzetközi tapasztalatok elméleti általánosítása. Tudományos elméletünk művelése és fejlesztése teszi lehe-

tővé, hogy elkerüljük a dogmatizmus veszélyeit, a marxizmus modernizálásának ürügyén jelentkező revizionista tévutakat, s az elmélet lebecsüléséből fakadó voluntarista, nihilista nézeteket.

A társadalomtudományi kutatásokkal foglalkozó kommunisták tekintsék legfontosabb pártmegbízatásuknak a szocialista társadalom és a mai világ fejlődésével kapcsolatos elméleti-ideológiai problémák folyamatos kutatását. Az ideológiai és társadalomtudományi kutatómunka feladatainak jobb megoldása érdekében az eddiginél tudatosabban kell elősegíteni a különböző társadalomtudományi ágak művelőinek, a pártintézményekben, az akadémiai intézetekben és az egyetemi tanszékeken dolgozó kutatóknak közös tevékenységét. Messzemenően támaszkodni kell a kommunista és munkáspártok fejlődő ideológiai együttműködésére.

Az ideológiai munka fejlődését sürgeti fokozottabb részvételünk a nemzetközi színtéren egyre bonyolultabbá váló eszmei küzdelmekben. Ez szorosan összefügg mind az ideológiai nevelő munka hazai feladatainak megoldásával, mind a béke, a társadalmi haladás, a szocializmus ügye iránt vállalt internacionalista elkötelezettségünkkel.

2. A marxista–leninista elmélet művelésének, az új problémák tudományos elemzésének, az ideológiai kérdések tisztázásának nélkülözhetetlen feltétele az alkotó vita. A társadalomtudományi kutatást végző kommunisták pártossága jusson kifejezésre mind az egyes problémák marxista megválaszolására való törekvésben, mind az alkotó ideológiai viták vállalásában.

A szövetségi politika elősegíti az ideológiai viták kibontakoztatását, javítja a viták feltételeit azáltal, hogy a tudományos vitához elengedhetetlenül szükséges alkotó, tárgyilagos, személyeskedéstől mentes légkört teremt. A kommunistáknak, különösen az ideológiai területen dolgozóknak, aktívabb részt kell vállalniuk a vitákban, következetesebben kell képviselniük marxista–leninista világnézetünket. A politikai szövetség nem je-

lentheti a viták mellőzését, a vitákat viszont úgy kell folytatni, hogy a szocialista eszmék befolyása és a politikai szövetség egyaránt erősödjék.

3. A Központi Bizottság 1976. október 26-i határozatának szellemében jelentősen javítani kell a pártoktatásban, az egyetemeken és a főiskolákon a marxizmus-leninizmus oktatását, fokozni kell meggyőző erejét. A színvonal emelésének elengedhetetlen feltétele, hogy az elméleti alapok meggyőző kifejtése párosuljon a szaktárgyak marxista–leninista szellemű oktatásával és a hallgatókat foglalkoztató aktuális kérdések megválaszolásával.

A szocialista társadalom elsőrendű kötelessége a felnövekvő nemzedék nevelése. Fontos feladat a következő időszakban a köznevelés távlati terveinek kidolgozása, a felsőoktatás tartalmi és szervezeti korszerűsítése, a tanszéki kutatómunka feltételeinek megjavítása. Az oktatásban a minőségi fejlesztésre irányuló erőfeszítésekkel együtt ki kell elégíteni a jelentős mennyiségi növekedés igényeit is. Az iskolai oktatás és nevelés az eddiginél eredményesebben biztosítsa, hogy a tanulók elsajátítsák a korszerű műveltség és tudományos világnézetünk alapjait, a közösségi élet, a szocialista erkölcs normáit, felkészüljenek a munkára, állampolgári kötelességeik teljesítésére. Ehhez nélkülözhetetlen a pedagógusok, az ifjúsági szervezet és a szülők összehangolt tevékenysége, egész társadalmunk fokozottabb példamutatása és felelősségvállalása. Az ifjúság világnézeti nevelésében kiemelten fontos feladat a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom sok évtizedes harcokban szerzett tapasztalatainak megismertetése.

4. Az ideológiai és a kulturális munka növekvő jelentősége fokozott követelményeket támaszt az irányítással szemben is. Az irányításban az elmúlt két évtized során alkalmazott legfontosabb elvek és módszerek beváltak. Helyesnek bizonyult az alkotóműhelyek és a helyi irányító szervek önállóságának növelése, az alkotómunka és a kísérletezés szabadságának biztosítása, a szocialista

céljainkat szolgáló alkotások támogatása, valamint az is, hogy teret engedtünk olyan humanista szellemű irodalmi és művészeti törekvéseknek, alkotásoknak is, amelyek ugyan más világnézeti alapon állnak, de a szocialista társadalom és az egyetemes emberi kultúra számára értéket jelentenek. A társadalom, s benne a tudomány, az irodalom és a művészetek fejlődése, az alkotók felelősségére és a bizalomra épülő irányító munka lehetővé teszi, hogy csak kivételes esetben kelljen adminisztratív eszközhöz nyúlni.

Művelődéspolitikánk bevált elveinek következetes alkalmazása azt követeli, hogy az ideológiai és a művelődési munka növekvő társadalmi szerepének megfelelően fokozottabban érvényesüljön a párt- és állami szervek elvi-politikai irányítása. Művészetpolitikánk időszerű és tartós feladata a társadalmi és kulturális fejlődés új jelenségeinek feltárása, a pozitív tendenciák kibontakozásának elősegítése, a kedvezőtlen vonások folyamatos kiküszöbölése. Növekvő követelményeket kell támasztani a kommunistákkal, mindenekelőtt a vezetőkkel szemben. Az alkotóműhelyek és a helyi szervek továbbra is kívánatos önállósága megfelelő felelősséggel párosuljon.

A tudományos és a művészeti kritika következetesen érvényesítse és képviselje marxista–leninista elveinket, a nem marxista nézetek határozottabb elvi bírálatban részesüljenek. A kommunisták minden szinten vállalják a felelősségből rájuk háruló részt a párt politikájának megvalósításáért az ideológia, az oktatás, a kultúra, a közművelődés területén. Ennek érdekében az elvi-orientáló munka megjavítására, a szocialista eszmeiségű alkotások következetesebb támogatására, a marxista erők fokozottabb összefogására van szükség.

A Magyar Szocialista Munkáspárt, a párt szervezetei és tagjai a XI. kongresszus határozatainak szellemében és azok megvalósításáért dolgoznak. A párt eszmei, politikai és szervezeti egysége szilárd, tömegkapcsolatai erősek.

1. A párt vezető szerepe a szocializmus építésének irányításában és szervezésében megfelelően érvényesül. A marxizmus–leninizmus tudományos elméletére támaszkodva és a társadalmi fejlődés valóságos helyzetéből kiindulva a párt határozza meg a szocializmus építésének soron levő és távlati feladatait, a munkásosztály és az egész dolgozó nép érdekeit képviselve szervezi és irányítja az építőmunkát, ellenőrzi a végrehajtást. Tevékenységében épít az állami és a társadalmi szervekre, támaszkodik a tömegszervezetekre, -mozgalmakra – a Hazafias Népfrontra, a Kommunista Ifjúsági Szövetségre, a szakszervezetre, a nőmozgalomra –, amelyek szocialista rendszerünkben rendeltetésüknek megfelelően önállóan tevékenykednek.

A párt irányító tevékenységének fontos részeként a pártellenőrzés minden szinten javult, rendszeresebbé vált és kiterjedt a párt-, az állami, a társadalmi, a gazdasági élet összes területére.

A párt vezető szerepének erősítése, irányító munkájának további javítása fejlődésünk alapfeltétele, s ez megkívánja munkamódszerének állandó javítását. A munkában nélkülözhetetlen elemző, értékelő tevékenység mellett nagyobb figyelmet kell fordítani az egységes cselekvésre, a végrehajtás megszervezésére és az ellenőrzésre. A választott testületek tagjai egyénileg is jobban vegyenek részt a határozatok végrehajtásának ellenőrzésében.

2. A kongresszusi határozatoknak megfelelően eredményesen hajtottuk végre a párttagsági könyvek cseréjét. A tagkönyvcsere során törlés és kilépés útján

20 760-an kerültek ki a pártból; eltérő politikai felfogásuk, a párt politikájával való egyet nem értésük miatt mindössze 34-en váltak ki.

A párt a kongresszus óta eltelt időben is egészségesen fejlődött: 1975-től 1978-ig 83 000 új tagot vettek fel, közülük 56 százalék fizikai dolgozó, 60 százalék harminc év alatti és 31 százalék a nő. Az újonnan felvett párttagok nagy többsége a tagfelvételt megelőzően tömegszervezetekben, szocialista brigádokban, munkásőrségben végzett társadalmi munkát. Jelenleg eredeti foglalkozás szerint a párttagság csaknem háromnegyede munkás és paraszt.

A tagkönyvcsere ugyanúgy, mint a mindennapi munka tapasztalatai is megerősítették, hogy a pártegység nem egyszer s mindenkorra adott, azt az időszerű feladatokhoz igazodóan újból és újból meg kell teremteni. Nem elég az elvekben, a feladatokban egyetérteni, a cselekvésben is egységesnek kell lenni. Az egység legfőbb tartalma és célja a XI. kongresszus határozatainak végrehajtása, a fejlett szocialista társadalom építése.

3. A párt politikájának megvalósulásában döntő szerepe van a káderek helytállásának. A párt és az állam vezető testületeiben, valamint apparátusában, a gazdasági, a kulturális építőmunka területein különböző szinten dolgozó párttag és pártonkívüli káderek zöme megfelel a követelményeknek, szocialista elvek, s normák szerint él és dolgozik, alkalmas a megnövekedett feladatok ellátására.

A vezető testületekben megnövekedett a fizikai dolgozók, a nők, a fiatalok aránya. Előrehaladás történt a káderek meggondolt cseréjére vonatkozó kongresszusi állásfoglalás érvényesítésében is. A kádermunka feltételei jobbak lettek, de még nem kielégítő a káderekkel való foglalkozás, a munkások, köztük a fiatalok és a nők felkészítése politikai, gazdasági, társadalmi vezető tisztségek betöltésére, hiányosságok vannak a káderek előléptetési módszerében.

A fejlődés, az előttünk álló feladatok megkívánják,

hogy a kádermunka az eddiginél is nagyobb figyelmet kapjon. Megkövetelik, hogy a vezető posztokon, különösen a kulcspozíciókban csak rátermett, a politikai, szakmai, magatartásbeli követelményeknek egyaránt megfelelő vezetők legyenek. Következetesen érvényt kell szerezni annak az elvnek, hogy elsődleges a társadalom érdeke, s az értékelés mércéje a végzett munka eredménye. Helytelen, hogy gyakran elhúzódnak indokolt személycserék, megengedhetetlen szubjektivizmus miatt az elfogadhatónál többször fordul elő téves kiválasztás, nem kielégítő az utánpótlás nevelésének színvonala. A szükséges stabilitás megőrzése mellett biztosítani kell a káderek rendszeres, a változó igényeknek megfelelő cserélődését.

Társadalmunk demokratizmusa abban is fejeződjék ki, hogy a vezetők köre folyamatosan felfrissül új káderekkel. Minden vezető tekintse kötelességének, hogy tudatosan és tervszerűen gondoskodjék a politikai és szakmai követelményeknek egyaránt megfelelő szocialista típusú vezetők kiválasztásáról, neveléséről, előléptetéséről, a szükséges kádertartalékról. Az eddiginél céltudatosabban kell foglalkozni az új káderek kiválasztásával és nevelésével. Mindez az eddiginél nagyobb tervszerűséget, áttekintést, objektív kiválasztást igényel, aminek intézményes feltételeit is meg kell teremteni.

4. A XI. kongresszus óta eltelt időszakban párttagságunk nagy erőfeszítéseket tett és sikeresen teljesíti a kongresszus által kitűzött feladatokat. Egysége, példamutató munkája igazolja, hogy megfelel a XI. kongresszuson megszabott, a szervezeti szabályzatban rögzített nagyobb követelményeknek.

A Központi Ellenőrző Bizottság tapasztalatai is igazolják, hogy a pártban tovább erősödött a fegyelem. A XI. kongresszus óta a pártszervek és -szervezetek következetesebben fellépnek azokkal a párttagokkal szemben, akik megsértik a szervezeti szabályzatot, kommunistához méltatlanul dolgoznak és élnek. A pártszervek szigorúbban léptek fel a párthatározatok végrehajtásában

mulasztást elkövetők, valamint a pártmegbízatást, a pártéletet elhanyagolók ellen. A határozottabb fellépéssel is sikerült visszaszorítani számos kedvezőtlen jelenséget. Mindezek ellenére még nem értünk el minden területen olyan mérvű fejlődést, amilyen a jelenlegi körülmények között kívánatos és lehetséges lenne. A párttagok kis részének magatartásában még mindig megtalálhatók olyan jelenségek, amelyek a fegyelem erősödését hátráltatják és ártanak a párt tömegkapcsolatainak.

A Magyar Szocialista Munkáspárt, a magyar munkásosztály idén hatvanéves marxista–leninista pártja társadalmunk elismert vezető ereje. Megalakulása óta folytatott harcával, az egész nép ügyének becsületes szolgálatával nyerte el pártonkívüli szövetségesei, a dolgozó milliók bizalmát. Ezt a jövőben is csak az egész párttagság állhatatos munkájával, helytállásával tudja és kívánja gyarapítani.

VII. PÁRTUNK NEMZETKÖZI TEVÉKENYSÉGE

A nemzetközi kommunista mozgalom világszerte fellendülőben van. A szocializmus, a kommunizmus az emberiség korábbi történetében példa nélküli, az egész földkerekségre kiterjedő eszmeáramlattá és politikai erővé vált. A kommunista és munkáspártok a szocialista országokban az új élet építésének vezetői, a kapitalista országokban a társadalmi haladás úttörői, a volt gyarmati területeken a nemzeti függetlenség teljes kivívásáért és a haladásért folytatott küzdelem élharcosai. A szocializmusért, a demokráciáért, a nemzetek érdekeiért, a békéért folytatott harcban a kommunista és munkáspártok többségének növekszik a taglétszáma, szélesedik tömegbefolyása, erősödik politikai szerepe saját hazájában. A kommunista és munkáspártok a nemzetközi helyzet alakulásának jelentős tényezői.

1. Pártunk a marxizmus-leninizmus elveitől vezérelve, a szocialista hazafiság és a proletár internacionalizmus eszméitől áthatva kiveszi részét a nemzetközi kommunista mozgalomnak a haladásért, a békéért folytatott harcaiból. Arra törekszünk, hogy fejlesszük kapcsolatainkat valamennyi testvérpárttal, és tevékenységünkkel elősegítsük mozgalmunk marxista-leninista egységének erősödését, közös céljaink elérését.

A XI. kongresszus óta eltelt három évben a világ minden tájáról összesen 65 testvérpárt küldötteivel folytattunk kétoldalú megbeszéléseket. Pártunk képviseltette magát a testvérpártok kongresszusain. Tevékenyen vettünk részt az európai kommunista és munkáspártok nagy jelentőségű berlini értekezletén, a testvérpártok számos más tanácskozásán. Részt vettünk a szocialista országok testvérpártjainak egységét és ideológiai együttműködését szolgáló rendezvényeken.

A Magyar Szocialista Munkáspárt szolidáris azzal a harccal, amelyet a tőkésországokban működő kommunista pártok vívnak a monopoltőke gazdasági és politikai hatalmának megtöréséért, a dolgozók érdekeinek védelméért, a társadalmi változásokért. Az internacionalista szolidaritás jegyében szélesíti és erősíti kapcsolatait a fejlődő országokban működő kommunista pártokkal.

2. Pártunk azt vallja, hogy az országonként eltérő történelmi feladatok megvalósítása minden kommunista és munkáspárttól konkrét helyzetmegítélést és feladatmeghatározást követel. Természetesnek tartjuk, hogy a különböző feltételek között tevékenykedő, stratégiájukat és taktikájukat önállóan kialakító pártok keresik a választ a fejlődés új kérdéseire. Ez szükségszerűen együtt jár véleménykülönbségekkel és vitákkal is, ugyanakkor megnöveli a tapasztalatcsere jelentőségét.

A nemzetközi munkásmozgalmon belül jelenleg is mutatkoznak álforradalmi tendenciák, jobb- és „baloldali" elhajlások a marxizmus-leninizmus irányvonalától. Jelentkezik nacionalizmus, szovjetellenesség, amelynek legszélsőségesebb válfaja a maoizmus. Mind-

ezeket a béke, a szocializmus, a haladás ellenségei igyekeznek kihasználni a munkásmozgalom bomlasztására, zavar és szakadás előidézésére a kommunisták soraiban, a szocialista országok egységének megbontására.

Pártunk álláspontja, hogy minden egyes testvérpárt joga és kötelessége a marxizmus–leninizmus tanításainak, a szocialista forradalom és építés általános törvényszerűségeinek az adott ország sajátosságait és hagyományait figyelembe vevő önálló, alkotó alkalmazása. Ez minden párttól igényli a nemzeti és a nemzetközi érdekek egyeztetését, az egységre való törekvést, a kölcsönös szolidaritást és az elvtársi együttműködést. Mozgalmunk fejlődésével együtt nő a proletár internacionalizmus jelentősége a testvérpártok önállósága, egyenlősége és önkéntes együttműködése alapján.

3. Pártunk kongresszusainak határozatai, a kommunista és munkáspártok 1969-es moszkvai világtalálkozójának és 1976-os, berlini európai konferenciájának megállapításait szem előtt tartva harcolunk a nemzetközi munkásmozgalom egységéért, akcióképességének növeléséért.

Az imperializmus elleni harc közös céljai alapján erősítjük kapcsolatainkat a fejlődő országok nemzeti felszabadító mozgalmaival, nemzeti demokratikus pártjaival.

A béke, a leszerelés, a nemzetközi enyhülés előmozdítása, a dolgozó emberek jogainak védelme érdekében együttműködésre törekszünk a szocialista, szociáldemokrata pártokkal is.

A Központi Bizottság továbbra is fontos feladatnak tartja, hogy pártunk a marxizmus–leninizmus, a proletár internacionalizmus szellemében végzett aktív nemzetközi tevékenységgel is segítse a haladás erőinek térnyerését. Ugyanakkor tisztában van azzal, hogy országunk, pártunk, szocializmust építő népünk a nemzetközi színtéren a legnagyobb hatást az eredményes hazai építőmunkával, társadalmi fejlődésünk időszerű feladatainak megoldásával fejtheti ki.

A Központi Bizottság a XI. kongresszus óta végzett munka áttekintése során megállapította, hogy mind az eredményekben, mind a fogyatékosságokban tükröződik a párt vezető testületeinek és végrehajtó szerveinek munkája. Kiindulva a pártnak a társadalom szocialista fejlődéséért érzett felelősségéből, szükségesnek tartja a végrehajtás gyengeségeinek önkritikus vizsgálatát, a munka megjavítását minden szinten.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága mély megelégedéssel állapította meg, hogy a magyar munkásosztály, a szövetkezeti parasztság, az értelmiség, a dolgozók milliói helyeslik, és cselekvően, tettekkel segítik a XI. kongresszus határozatainak végrehajtását. A továbbiakban is számít népünk szocialista öntudatára, hazaszeretetére, a dolgozók alkotó tevékenységében rejlő hatalmas lendítőerőre.

A Központi Bizottság felhívja a pártbizottságokat, az alapszervezeteket, a párt tagjait, a kommunistákat, hogy továbbra is legyenek kezdeményezői, szervezői a kongresszusi határozatok következetes végrehajtásának. Példamutatóan járjanak elöl abban a munkában, amelyet népünk szocialista egységbe tömörülve végez hazánk, a Magyar Népköztársaság felvirágoztatásáért.

Tartalom

Kádár János előadói beszéde 5
A fő következtetések 11
Külpolitikai kérdések 16
A nemzetközi munkásmozgalom 21
Belpolitikai kérdések 25
A gazdasági építőmunka 28
A kulturális építőmunka 34
Párt, pártépítés 39

A Központi Bizottság határozata a XI. kongresszus óta végzett munkáról és a párt feladatairól 51
I. *A nemzetközi helyzet, külpolitikánk* 53
II. *A belpolitikai helyzet* 56
III. *A gazdasági építőmunka* 60
IV. *Életszínvonal- és szociálpolitika* 67
V. *Ideológia és művelődés* 71
VI. *A párt* 76
VII. *Pártunk nemzetközi tevékenysége* 79

A kiadásért felel a Kossuth Könyvkiadó igazgatója
Szerkesztette Kovács Dóra
A borító és a tipográfia Bereczki Gábor munkája
Műszaki vezető Mózes Tibor
A szedést 1978. V. 11-én kezdték meg
Megjelent 1978. V. 18-án, 200 000 példányban
Terjedelme 5,5 (A/5) ív
78—2060. Szikra Lapnyomda, Budapest

A fedelet az Offset Nyomda készítette

5.– Ft